

אסף אתר מוכן לסלוח על כל העיוותים בדיווחים על חגיגות ה-100 לקיבוץ, פרט לדבר אחד: איפה נעלמו ונאלמו הקיבוצים השיתופיים • עמ' 2

מדוע תומכים בהפרטה גם מי שעומדים להפסיד ממנה? האם זו תסמונת העדר? התקווה לקבל יותר? ואולי רוח התקופה? • עמ' 3

נכר ארבע שנים מיכל וניצן דור מוזרעאל בוחרים כל יום מחדש בחיים בקיבוץ השיתופי המיוחד והמטופח, המצטיין בפתיחות ובגמישות • עמ' 4

חשון תשע"א • אוקטובר 2010 • גיליון 21

תמונת מצב

האם התעשייה הקיבוצית מתחדשת?

בתנועה הקיבוצית כמעט ולא מקימים היום מפעלים חדשים, אבל בחלק מהמפעלים יש פיתוח מואץ ונועז בתחומים ובמוצרים חדשים, הדומה להקמת מפעלים חדשים. כאן ההבדל בין הדיפרנציאליים לשיתופיים הוא משמעותי. בעבר הקמת המפעלים ופיתוחם היוו אתגר, היום לא בטוח שבעלות וניהול מפעל גדול מתאימים לקיבוץ מתחדש

פועלים יש פיתוח מואץ ונועז בתחומים ובמוצרים חדשים. במקרים רבים פיתוח כזה דומה להקמת מפעלים חדשים, וכאן ההבדל בין הדיפרנציאליים לשיתופיים הוא משמעותי.

תנופת פיתוח בשיתופיים

בשיתופיים יש תנופת פיתוח, ולא רק ב"פלסן" של סאסא, שעלה על הודמנות נדירה לצמח מהר ולהרוויח הרבה. בקיבוץ גבע הניחו זה עתה יסודות למפעל חדש ומתקדם מאוד (ר' במסגרת).

בעין השופט, שבו אני חבר, שלושת המפעלים, ובעקבותיהם הקיבוץ, נקלעו למצוקה במשבר העולמי האחרון. למרות זאת, חזרנו להשקיע בפיתוח בכל המפעלים. בין השאר, אנחנו מקימים, בשותפות עם חברה אירופית, חברת בת חדשה לייצור משקעים אלקטרוניים למגורות פלורסצנט.

דוגמת המכירה של "טבעול"

בדיפרנציאליים יש אמון מועט בנכ"ס המשותפים, ואין נכונות של החברים, כשותפים וכבעלי מניות, להסתכן ולהשקיע במפעלים. יש, כמובן, יוצאים מהכ"ל, כמו שמיר - קיבוץ דיפרנציאלי שיש לו שני מפעלים מוצלחים והוא ממשיך להשקיע בפיתוח נמרץ, ועברון הדיפרנציאלי - שבו יש ל"ברמד" שבע חברות בת ברחבי העולם.

בתחילת הדרך מובילי השינוי הדיפרנציאלי תמכו בשידוך מידי של הנכסים היצרניים לחברים. זה כמעט לא קרה. התברר, ששידוך כזה בחקלאות הוא בלתי אפשרי, מפני שזכויות המים והקרקע שייכות לאגודה השיתופית. למרות ששידוך מפעלים ונכסים יצרניים לחברים הוא בפועל הוא שבחלק מהדיפרנציאליים מכרו נכסים יצרניים, והתמורה הושקעה בפנסיה ו/או חולקה לחברים. לא בוצעה שם השקעה בפיתוח יצרני, כמו בשיתופיים שמכרו נכסים.

כך, למשל, קיבוץ לוחמי הגטאות מכר את "טבעול" ל"אוסס" בכמה שלבים ובסכומי עתק. אחרי שהוסדרה פנסיה נאה וחולקו סכומי כסף נכבדים לחברים, ההנהלה הכלכלית ומובילי השינוי בלוחמי הגטאות הציעו להקצות מהתמורה בשלב המכירה האחרון סכום נכבד להשקעה במקורות פרנסה חדשים וחליפיים ל"טבעול". חברי הקיבוץ דחו את ההצעה וחילקו ביניהם את כל כספי המכירה.

שמירת השיתופיים על מעמד הקיבוץ במפעל

לעומת זאת, בקיבוצים שיתופיים, שלא צברו פנסיה מספיקה, מייעדים הכנסות מהמפעל לתשלומי פנסיה שוטפים המשך בעמ' 5

להתחנן על תקציב צנוע לסיוך בחו"ל, וכדי לחגוג 100 שנים לתנועה הקיבוצית נזקקנו לחסדי בנק הפועלים ו"תנובה". כך, גם אין 100 אלף דולר עלובים להכנת תכנית אסטרטגית לתנועה הקיבוצית. זה מסוכן, מפני שמתבצעים, בעיקר בקיבוץ צים הדיפרנציאליים, מהלכים מסוכנים שעלולים לגרום לבכיה לדורות ולחיסול קיבוצים. כשמקימים הרחבות קהילתיות, מעבירים נכסים יצרניים מהאגודה השיתופית לחברות מניות ומחלקים לחברים מניות סחירות, שאפשר למכור ולהוריש, הקיבוץ מאבד שליטה בנכסיו ומתפרק. חיוני ודחוף לגבש אסטרטגיה אחרת שלא תסכן את הקיבוצים, למשל, לשייך את פירות הנכסים ולא את הנכסים עצמם.

החברים והשכירים בתפקידים במפעלים

- מה ההבדל בין דיפרנציאליים לשיתופיים בקליטת חברים במפעלים?
- יש עליה בשיעור השכירים וירידה בשיעור החברים המועסקים בכל מפעלי הקיבוצים.

הסיבות: ירידה ברצון החברים לעבוד במפעלים, ירידה במחויבות של המפעלים לקיבוצים בגלל עליה מואצת בשיעור עור המנהלים השכירים במפעלים, מ-25% לפני שבע שנים ל-60% שכירים היום, ועליה דומה בשיעור השכירים בתפקידים בכירים נוספים במפעלי הקיבוצים. הבעיה מחריפה במפעלים שבהם הקיבוץ צים איבדו את השליטה.

כל זה כאשר מתייחסים לממוצע. במי קרו יש הבדלים קיצוניים בין המפעלים, בדיפרנציאליים וגם בשיתופיים.

- מה קרה לרפובליקה הניחול ולתגמול מנהלים? זו בעיה גלובלית: אחת הסיבות למשבר הכלכלי העולמי היא שנוצר ניגוד חריף בין האינטרסים של העסקים לבין המדינות ולתאונות הבצע של מנהלים, שדרשו וקיבלו מיליוני דולרים עבור הישגים ממוקפים וקצרי טווח, שמוטטו מפעלים, חברות ובנקים...

- אנחנו יכולים להתגאות במנהלי התעשייה הקיבוצית, החברים וגם השכירים. אצלנו לא קרה מה שקרה ב"כור", ברוסיה ובארצות הברית. בקיבוץ השינוי מנהלים חברי קיבוץ מקבלים שכר נאה, אבל לא התעשרו. רובם ככולם מעדיפים את טובת הקיבוץ על טובתם האישית, הם לא גנבו את הקופה וגם לא עזבו את הקיבוצים.

אלישע שפירא: דיפרנציאליים מוכרים נכסים ומתנגדים לפיתוח

- מה ההבדלים בתחומי ההקמה והפיתוח של מפעלי תעשייה?
- בתנועה הקיבוצית כמעט ולא מקימים מפעלים חדשים, אבל בחלק מהמ

מפעל חדש בגבע לקילוף ופיצוח שקדים

בגבע הונחו החודש יסודות למפעל חדש ומתקדם לקילוף ופיצוח שקדים. מדובר בהשקעה מאסיבית מאוד, הנעשית כולה על ידי הקיבוץ, ללא שותפים.

המפעל החדש עתיד לעבד עד 4,000 טון גלעינים, במשך שלושה וחצי עד ארבעה חודשים בשנה.

הציוד נקנה בארצות הברית והוא המתוחכם ביותר בעולם לקילוף-פיצוח. בעונה יעסיק המפעל כ-12 עובדים.

גרו מפעלים, וכאלה שהכניסו שותפים חיצוניים, כמו הצרים ל"נטפים" ועין-חרוד איחוד שמכר חלק מ"דיקור". יש שיתופיים שמכרו את השליטה במפעלים, למשל יטבתה במחלבה ומעברות, שמכר לאחרונה את השליטה בחלק מהתעשיות שלו.

מצד שני, ובניגוד לרושם שאולי נוצר מהדיווחים הרבים על מכירת מפעלים והכנסת שותפים, הרוב גדול של המפעלים הוא בשליטת הקיבוצים. רק ב-27% מהמפעלים יש שותפות עם גורם חיצוני, וברובם הקיבוץ לא ויתר על השליטה. רק 3% ממפעלי הקיבוצים עברו לבעלות חיצונית מלאה.

רמת הסיכון גבוהה

במפעלי הקיבוצים יש גידול ופיתוח והמכירות במפעל קיבוצי ממוצע עלו מ-30.3 מיליון ש"ח ב-1988 ל-110 מיליון ש"ח ב-2008. קיבוצים רוכשים מפעלים ומקימים חברות בת בחו"ל.

ומה בעתיד? קשה להעריך. לא בטוח שבעלות וניהול של מפעל גדול מתאימים

השקעה מאסיבית מאוד וולא שותפים במפעל חדש ומתקדם, הנחת היסודות למפעל החדש בגבע קילוף ופיצוח שקדים. עופר ברזק / גבע

לקיבוץ מתחדש, ואולי גם לא לקיבוץ שיתופי. בעבר ראינו בהקמת מפעלים ובפיתוחם אתגר, אבל רמת הסיכון הייתה ונשארה גבוהה מדי. זה לא סביר כשרוב הפנסיה של קיבוץ היא המפעל שלו. זה יותר מסוכן מלהימנע מחלוקת סיכונים זהירה ולרכוש בכספי הפנסיה של חברי רק מניה אחת טובה, של "טבע" למשל.

לתנועה אין כסף

- מדוע לא השכלנו לבנות מודל לחלוקת סיכונים, שבו כמה קיבוצים מתחלקים בבעלות על כמה מפעלים, כך שמשבר כלכלי במפעל אחד או שנים לא יפיל את הקיבוץ, כפי שקרה לא אחת בעבר...
- זו בעיה אסטרטגית של הקיבוצים

עודד ליפשיץ / ניר-עוז

מפעלי

התעשייה הם מקור פרנסה עיקרי ברוב הקיבוצים. מהם קווי הרמיון והשוני בין מפעלי התעשייה בקיבוצים דיפרנציאליים לעומת אלה השיתופיים?

משיבים: עמוס רבין מיקום, יו"ר איגוד התעשייה הקיבוצית, ואלישע שפירא מעין השופט, ראש הזרם השיתופי ותע"י שייך קיבוצי.

עמוס רבין: סכנה של חיסול קיבוצים

- יש מפעלים חדשים?
- בעשור האחרון לא הוקם בקיבוצים אף מפעל חדש.

הסיבות: מחסור בהון אנושי מתאים, שנמצא היום במפעלים ובענפים הקיימים בקיבוצים ובקרב עובדי החוץ הרבים, וכן סיכון גבוה. מפעלים חדשים רבים, בעו"לם ואצלנו, נכשלים ונסגרים. גם כשמצ"י ליחם, בדרך לרווחיות יש ברוב המקרים 15-20 שנים של הפסדים. היום הקיבוצים השיתופיים והדיפרנציאליים בוחנים את המפעלים בקריטריונים כלכליים: כדאי, או לא כדאי. יש פחות רצון לסכן את רוב נכסי הקיבוץ במפעל אחד, והמוטיבציה בקיבוצים, ובמיוחד בקיבוצים הדיפרנציאליים, להשקיע משאבים רבים בהקמת נכסים גדולים עבור הדורות הבאים, הרבה יותר קטנה מבעבר. להיפך: קיבוץ צים לא מעטים מוכרים מפעלים או חלקים מהמפעלים, כדי לפרוע חובות חיצוניים, לממן פנסיה - מהלך שמשמעותו פירעון של חוב פנימי של הקיבוץ לחבריו, וכדי לחלק לחברים את התמורה הכספית, כאן ועכשיו.

יש צמצום ניכר במספר המפעלים, מ-346 ב-2000 ל-257 ב-2008, גם בגלל שמפעלונים קטנים הוצאו מהרשימה. אבל, יש גם צמצום ריאלי ומשמעותי: ליותר מ-100 קיבוצים אין שום מפעל והם מתפרנסים רק מחקלאות, יזמויות שונות, עבודות חוץ ועוד.

הדימוי הכלכלי והמצב האמיתי

חשוב לציין, שהדימוי הכלכלי של התעשייה הקיבוצית טוב בהרבה ממצבה האמיתי.

בהנחה, שמפעל טוב הוא זה שיש לו רווח של 10 מיליון ש"ח בשנה, או יותר לאורך זמן, בתנועה הקיבוצית יש רק 30-40 מפעלים טובים. כל השאר, יותר מ-200 מפעלים, מדרששים. זה לא אומר שהם גרועים: בקיבוץ שלי, יקום, המפעל אינו מגיע לסף הרווח של מפעל טוב, אבל הוא משלם שכר למאות עובדים וביניהם חברים רבים, ולכן יש לו ערך גבוה ותור"י מה כלכלית חשובה. יש גם קיבוצים שיתופיים לעילא שסי

אחדות בין צריכה לייצור

ההפרדה, כאילו מי שמכניס כסף הוא יצרני, ומי שלא מכניס כסף או מוציא זו צריכה, היא מלאכותית והרסנית, וגם קטנונית, משפילה וחסרת יסוד. ישנן הרבה דרכים טובות יותר לאיזון בין הוצאה להכנסה ולהשקעות מבלי להפוך את החברים והקיבוץ לנמוכי קומה

אלי גורן / גבע

האחדות

ראוי שתהיה בתוך לבו של כל חבר ובלבו של כל קיבוץ. ההפרדה היא מלאכותית והרסנית. האם מורה, מטפלת, גננת ואמן, הם ייצור, או צריכה?

ההפרדה, כאילו מי שמכניס כסף הוא יצרני ומי שלא מכניס כסף או מוציא זו צריכה, היא קטנונית, משפילה וחסרת יסוד.

החבר והקיבוץ, אשר יודעים לאחד בין ייצור וצריכה, חיים חיים יותר נעימים וזקופי קומה. הרצון להפוך את החבר לצרכן ואת המנהל למחלק את צרכיהם של החברים, הופכת את כולנו לאנשים בגובה של דשא.

ישנן הרבה דרכים יותר טובות לאיזון בין הוצאה, להכנסה ולהשקעות, בלי להפריך את המשק מהקהילה.

גם בשעת מחסור אפשר לשמור על סולם ערכים צודק יותר, כפי שנהגו בסאסא ובזיקים.

הצורך לשמור על חיים יותר נעלים מבלי להפוך את החברים והקיבוץ לנמוכי קומה הוא קריטי.

כל אדם חי פעם אחת, ויש לנו את הזכות והאפשרות לתת לו חיים יותר משמעותיים. צריך לשמור ולא להרוס את הדרך הזו.

מה אנחנו חוגגים

על כל העיוותים בדיווחים על חגיגות 100 שנה לקיבוץ אסף אתר מוכן לסלוח, פרט לדבר אחד: איפה נעלמנו ונאלמנו, הקיבוצים השיתופיים. במקום לחגוג הישגים היסטוריים, יש לציין את הסטייה מן הדרך, להרים על נס את התקווה שהקיבוץ לא מת ויש מי ששומר על הגחלת, ובעיקר לקוות שהגרעין הקשה של השיתופיים ישמש נקודת זינוק לצעירים שמחפשים דרך

אסף אתר / חצורים

אמצעי

התקשורת הציבוריים בישראל עדיין שים לנו כבוד לרגל מלאת לנו 100 שנה. ואני מסתכל והלב דואב: הקיבוץ בעיקר היה דבר יפה, וגם עכשיו - כשלמד לה שתנות ולהיות קיבוץ מופרט - הוא ראוי לציין לא רע. בזכות השינוי הוא חוזר לחיים, הבנים חוזרים הביתה, יש גידול דמוגרפי, יש הבראה כלכלית. אני סולח להם את העיוותים, את השטחיות, את הבורות. שמעתי את ירון לורן מספר לקהל צופיו, שבשנת הקמת המדינה היוו הקיבוצים 8% מהאוכלוסייה בארץ, ושיש היום כ-420 קיבוצים - ואיש אינו פוצה פה ומצפצף! על הכל אני סולח, פרט לדבר אחד - איפה אנחנו? אנחנו - כ-65 קיבוצים שיתופיים נעלמו וגם נאלמנו. איש אינו זוכר אותנו. אזרחי ישראל חושבים שה"קיבוץ" נעלם, שיש בארץ רק קיבוצים "מופרטים".

אז אנחנו בני 100! בהחלט מאורע ראוי לציין, מועד מתאים לחשבון נפש - אבל חגיגות חוגגים בגאווה, חוגגים הצלחה. לכן אני לא משתתף בחגיגה. אני מוכן לחשבון הנפש. הקיבוץ היה במשך שנים הרגל והסמל

לישוב היהודי בארץ ישראל - גם למדינת ישראל בראשית דרכה - סמל להתחדשות חברתית, להצלחה חקלאית בארץ מרבית, לחלוציות תעשייתית, לכיבוש המדבר והטרשים. ובעיקר - סמל לחברה מתקדמת, שמשתרלת יותר מכל חברה אחרת בעולם להיות צודקת, שוויונית, דוגמה לשוויון ערך האדם ושוויון ערך העבודה.

גם במיטב ימיה של התנועה המפוארת הזאת היו לה בעיות. לא הכל היה דבש (איי נני מתכוון לקשיי הקיום, למחסור, לתנאי החיים הקשים וכד'), אבל הבעיות היו בטווח בשישים אל מול החדשנות, ההצלחה וההישגים. מכל העולם באו לראות אותנו, ליהנות מזיוו של הנס, ללמוד אותנו. גם אז היינו תנועה למעטים. למרות ההזדהות הרחבה עם הערכים של הקיבוץ, רק מעטים היו בעלי המוגז המתאים לחיי יומיום בתנאים שהם כל כך שונים מהחברה שמי סביב. רבים יותר העדיפו לכבד את הקיבוץ וערכיו מבחוץ...

ההתנערות מהערכים

והיום? רוב הקיבוצים מתעוררים מן הערכים שעשו אותנו לתנועה מפוארת. התנועה הקיבוצית נכנסה לתהליך דטרמיניסטי של חדלון - הדרך מובילה

בוודאות אל הישוב הקהילתי. כבר היום רוב הקיבוצים הדיפרנציאליים אינם נבדלים בהרבה מן המצפים הקטנים בגליל ובמקומות אחרים. ברבים מן הקיבוצים הולכות ומשתלטות ההרחבות. קיבוצים אחדים כבר הכריזו על רצונם להיחלף מן המעמדת הפנים ולאמץ "סטאטוס" אחר (מושבו? יישוב קהילתי?), ורק קשיים משפטיים עדיין מונעים מן המגמה הזאת להיפך לזרם של ממש. קיבוצים דיפרנציאליים אחדים מגלים רצון כן לבנות משהו חדש. צורת חיים דיפרנציאלית עם מידה מסוימת של ערבות הדדית וולנטריות (ערבות מן הסוג שאינו מחויב על ידי חוקי המדינה), ועם סוג של הווייה חברתית משותפת. הלוואי שיצליחו, למרות שזה לא יהיה קיבוץ! מספרם איננו גדול. המגמה הרווחת היא אל היישוב הקהילתי.

שוויון ערך האדם, שוויון ערך העבור דה - אלו הם נשמת אפו של הקיבוץ. בלי זה אין קיבוץ. הסיבה העיקרית להפרדת הקיבוץ היא בדיוק זאת - ההשקפה שיש לבטל את שוויון ערך העבודה; שמי שעבד יותר וזכה לערך נומינלי גבוה בעולם הקפיטליסטי - מגיע לו ליהנות מעודף הערך הזה, מגיע לילדיו לחיות טוב יותר מילדי השכן שלו. לב ליבו של הוויכוח

הפנימי בקיבוץ הוא הנושא הזה: שוויון ערך האדם, שוויון ערך העבודה.

לציין - לא לחגוג

יש מקום לציין את הישגיו הגדולים של הקיבוץ בכיבוש הארץ מן השממה, בעיצוב גבולות המדינה, בביטחון, בחקלאות, בתעשייה ועוד. אבל את הישגיו החשובים ביותר - ייסודה של חברה שוויונית, צודקת, סוציאליסטית - את ההישגים האלה איש איננו חוגג. להפך: הם מציינים בגאווה את הנסיגה מהם, את ה"חידושים".

במלאת 100 שנה לקיבוץ, אני, הקטן, מבקש לציין - לא לחגוג - את ההישגים ההיסטוריים, לציין את הסטייה מן הדרך, ולהביע תקווה שהגרעין הקשה של השיתופיים יחזיק מעמד, וישמש נקודת זינוק לצעירים הרבים שמחפשים דרך, לחברות השיתופיות החדשות שקמות מדי שנה, כאשר הקיבוץ השיתופי הוא להם מגדלור ומורה דרך. אני מבקש להרים על נס את התקווה שהקיבוץ לא מת; לציין את העורבדה שיש מי ששומר על הגחלת; להאמין שהשפל יתחלף בגאות ועוד יקומו צעירים שואפי שוויון וצדק בארץ הזאת שייחדשו את פניו של הקיבוץ ברוח חזונום של מייסדיו.

קול קורא

להגשים דברים צודקים והכרחיים כאן ועכשיו!

"אולי אנחנו עומדים בפתח תקופה חדשה", כותבת רחל סבוראי ופונה באמצעות "במקום" ליואל מרשק להקים תנועה כללית שתפעל להקמת ברית בין שתי מדינות ידידותיות ובין תושבי ישובים שכנים בין ישראל והמדינה הפלסטינאית. חשוב לא להשאיר את פתרון הבעיה בידי הפוליטיקאים בלבד

להקים תנועה לפתרון הבעיה היהודית-פלסטינית, יואל וחבריו הכחולים מניפים דגלים בבית ההסתדרות (צילום ארכיון)

2. שחרורו של מרוואן ברגותי, בהנחה שהוא יכול לעמוד בראש המדינה הפלסטינאית, כשתוקם (כשם שמנחם בגין ויצחק שמיר מראשי האצ"ל והלח"י, היו ראשי מדינת ישראל).

יואל! אולי אנחנו עומדים בפתח תקופה חדשה - אין להשאיר את פתרון הבעיה בידי הפוליטיקאים בלבד. יש לפעול שזה יהיה שלום הדדי ולא אי-לוחמה.

המדינה היהודית-ישראלית, תהיה הוגנת לאזרחיה הערבים והמדינה הערבית-פלסטינאית - יהיו בראשה מנהיגים המאפשרים ליהודים לחיות בה - בתנאי שהם מכירים בחוקיה.

יואל! ידוע לי, ובוודאי גם לך, שישנם חוגגים החושבים כך וגם נפגשים במטרה זו.

אני מניחה ומקווה, שאתה מתאים ובכוח אנשיך להגשים דברים צודקים והכרחיים כאן ועכשיו!

רחל סבוראי / רביבים

יואל

מרשק, ראש אגף המשימות - כעצתך, אני פונה אליך באמצעות העיתון.

יש להקים עכשיו תנועה כללית בתחום הבעיה של חיי שני העמים בארצנו - שהיא מסוכנת, אך נראה לי שחובה עלינו לפעול לפתרונה.

אתמקד בשני נושאים, שנראים לי כחיוניים:

1. ההתנחלות, שהיא כידוע אחד הגורמים המקשים על הפתרון. מדברים על נושא "ההקפאה". תחילה יש להסדיר את קיום ההתנחלויות - שתושביהן, באותן התנחלויות מאושרות, ימשיכו להתגורר ולחיות בתחום של המדינה הפלסטינאית, אבל בתנאי... תנאי הכרחי: הכרה נאותה בזולת. הכרה שאינה פשוטה, אבל חובה לפעול להשגתה בשני הצדדים.

"במקום" לכל המעוניין

"במקום" מופץ חנינם לכל הקיבוצים בארץ בחבילות של 40 עותקים לכל ישוב. הוא אמור להגיע לכל קיבוץ בדואר בחבילה מיוחדת, במהלך ימי השבוע האחרון בכל חודש. אנא, עדכנו אותנו אם אינו מגיע לקיבוצכם (למייל שלנו, או לאחד הטלפונים המופיעים כאן בהמשך), או אם חסרים גיליונות.

מפאת קשיים בתפוצת העיתון אנחנו מאפשרים עשיית מני לעיתון, בתשלום צנוע מראש עד סוף השנה. המחיר: 4 ₪ לעיתון לכיסוי עלויות לוגיסטיות ודואר (שנתי: 48 ₪). הרשמה ופרטים דרך המטה השיתופי בטלפון: 03-6925418. אפשר לקבל עותק מקוון של העיתון. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו דרך המייל: bimcom.co.il@gmail.com או לטל: 052-3113527, 054-6633322.

העיתון גם מופיע וזמין לכל קורא באתר הקיבוצים: www.kibbutz.org.il ובאתר שוויים: www.shavim.org.il. שימו לב, הגיליון הבא - "במקום" מס' 22, יוקדם לקראת הכנס השנתי של המטה השיתופי בערב, יופיע במחצית חודש נובמבר ויופץ בקיבוצים בין יום ב, 15.11.2010, עד יום ה, 18.11.2010. חפשו אותו בתאריכים אלה אצל האחראים בקיבוצכם על חלוקת העיתונים, או בדואר, ודווחו לנו במקרים של תקלות, נשתדל לשלוח לכם עיתונים נוספים. קריאה נעימה!

מ.ב.

- במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 21
- אוקטובר 2010, חשון תשע"א
- יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי
- עורכת: מרים עין דור ריפתי
- מערכת: אלי גורן ומריו טויב
- עיצוב ועריכה גרפית: בני בן חיים
- ניהול ומודעות: עזר גורן, ת.ד. 655, עומר, מיקוד, 84965.
- טלפון: 08-6469293
- דואר אלקטרוני: azargoren@walla.co.il
- הדפסה: סולן הדפסות בע"מ, פתח-תקווה
- מופץ בכל הקיבוצים בארץ
- הקוראים מוזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת: bimcom.co.il@gmail.com
- טל: אלי - 054-6633322, מרים - 052-3113527
- תודה מיוחדת ללורד בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור

האם השוויון צודק

גלעד שפרן משנר, מראשוני הקיבוצים המופרטים, רואה במאמרו זה תחילתה של הידברות על התפיסות השונות, בניגוד ל"לעומתיות" המקובלת. לבסוף, הוא מניח, נתכנס כולנו לקיבוץ שיהיה שיתופי ודמוקרטי, הומניסטי, לא בהכרח שוויוני, והערבות ההדדית בו תהייה ברמה גבוהה יותר מזו שמחוצה לו

גלעד שפרן / שניר

כקורא

קבוע של "במקום" העזתי לבקש מהעורכת לכתוב בו כתבה קצת אחרת.

אני מקווה, שהרשות שקיבלתי להגיב בביתאון זה תהווה תחילה של הידברות על התפיסות השונות, בניגוד ל"לעומתיות" המקובלת היום.

הטריגר לכך אצלי הוא שלאורך רבות מהכתבות המ' תפרסמות כאן ניבט עלבון וכעס גדול על הקיבוצים המשתנים, וברבות מהן מוצגים החברים שהובילו את השינוי בקיבוצים כבריונים רודפי בצע. הצגה זו אינה נכונה ואינה הוגנת.

כבן קיבוץ עין השופט הכעסים האלה מובנים לי, אך גם מוגזמים, ויש לי הנחה, שלבסוף נתכנס כולנו לקיבוץ

נות הקמת המדינה והשליטה על השטח, אך תקופה זו חלפה.

איפה שהוא, בשנות השישים, היה צורך להחליף את הדיסקט, ולהכיר בכך שהמטרה, המוטב והמושא הוא האדם, חבר הקיבוץ ולא רק הקיבוץ.

צריך היה, כבר אז, להחזיר לפרט את מלוא ערך עבודתו, והקיבוץ היה אמור להתפתח רק מהרווחים של המגזר היצרני, ולא מהחיסכון של עבודת חבריו, ובוודאי שלא ממרכיבי הפנסיה שבהם.

חוסר צדק וחוסר הגינות

אך אם לא אז, כך לפחות היום, יש להעמיד בספק ול- בדוק הנחת יסוד זו.

חוק כבוד האדם וחירותו (1992), שנחקק כאחד מחוקי היסוד הבודדים בארץ, שבמסגרתו קיימת זכות יסוד

ראוי להעריך את השושים נגד הזרם, מליאת כנס של המטה השיתופי צילום: מריו טויב

אורח לרגע

אנשים ללא זולת

הסדר הניאו-ליבראלי יצר אדם המרוכז בעצמו, הדואג לעצמו, שזולתו מכביד עליו. כשקצת קשה עם בן/ת הזוג – מפריטים את המשפחה; כשקצת קשה עם הקיבוץ – מפריטים את "המשפחה המורחבת". אין בתודעה פתרון אחר. ניסיון להבין מדוע תומכים בהפרטה גם מי שעומדים להפסיד ממנה

הזאת. כשבן הזוג קצת "מפריע", כשמשוה לא מסתדר – מזדרזים להפריט את המשפחה. הכל מתב- טל מפני ה"אני", הלונג'ינס, נטול המחויבות, מכריע את הבין-חך. נס. "מיליוני אנשים לבר" שרים "החברים של נטשה" את אבחור- תיו של מיכה שיטריט, על חיים שאין בהם מקום ליחד. הסביבה הזו עיצבה תודעה, שבה שילוב ידיים איננו סוג של פתרון, והפ- כה את ההפרטה ל"פתרון הטבעי", גם עבור חבר הקיבוץ שלא ירוויח ממנה דבר. נראה, שאין לו בראש פתרון אחר. זה הדבר היחיד שהוא מוצא על מדף הרעיונות.

לך "נורמאלי". וקיימים, כמוכן, המשבר וערעור הביטחון וגאונות היחידה, המזינים תחושה שה- כישלון הוא "בשיטה", לא בדרך יישומה. ואולם, מעל לכל הסיבות הללו מרחפת לה סיבת על, שהיא בעי- קרה תרבותית. מבחינות רבות אפשר לקרוא לה "רוח התקופה", אלא שחשוב לעמוד על מאפייניה, כדי להבין כיצד היא נושבת נגד הקיבוץ ויוצרת את התנאים לה- פרטתו; וכדי להעריך את מא- מציהם של מי שחותרים נגדה וממשיכים, למרותה, בחיי שיתוף וסולידאריות.

אי אפשר להתעלם מן התה- לך הזה כשדנים במשבר הקיבוץ ובהפרטתו. שהרי קיומו, מהותו ותפיסתו הם אנטי-תזה לתרבות שהתעצבה בעולם הניאו-ליברלי, שבה כל אחד למען עצמו, שבה העושר האישי מקודש וקודם לכל, שבה העדיפות היא לכאן ועכשיו. אי אפשר להתעלם מתהליך הת- פוררותן של משפחות גרעיניות, כאשר דנים בהתפוררות החיים הקיבוציים, כסוג של משפחה מר- רחבת. שהרי הקיבוץ מעולם לא היה מבודד מסביבתו, הוא מקיים עימה יחסי גומלין ומושפע ממנה. לכן גם אי-אפשר לדון ב"כישלון השיטה" במנותק מן המהפכה הח- ברתית-תרבותית שעברה על הס- ביבה שבה פועלת השיטה הקיבו- צית. יש ספק, אם תהליך התאמתה לחברה הזו – אחד המניעים המר- כזיים להפרטת הקיבוץ – תעשה את חיינו לטובים ומאשרים יותר. זה לא "משוה" להידמות היום לח- ברה הסובבת.

התפיסה הניאו-ליברלית, השור- לטת במקומותינו זה כמה עשורים, ואשר העמידה את התחרות והעו- שר האישיים בראש סולם היוקרה החברתי, חוללה מהפכה רעיונית: היא שינתה סדרי עדיפויות, הפכה על פיהם סדרי חשיבות והפרה את האיוון שהיה ביחסים בין הפרט לחברה. היא קידשה את הפרט, עושרו ורצונותיו המיידיים ור- חקה מפניהם צרכי חברה, סביבה וציבור. יש אינסוף ביטויים לכך: תמצאו אותם בתכניות טלוויזיה העוסקות בהישרדותו של הפרט והאלהת ניצחונותיו על יריביו, האמיתיים או הווירטואליים; תמ- צאו אותם בבחירות האקדמיות של הדור הצעיר, המעדיף השכ- לה ממוקדת הכנסה, בלא השארת מקום להשכלה בתחומים מופש- טים; תמצאו אותם בכל האביזרים האלקטרוניים המנתקים את האדם מסביבתו, מבודדים אותו, ויוצרים סביבות חברתיות מדומיינות, "פייס-בוקיות", שאין בהן מגע אנושי. זהו עולם של תחליפים.

ולבסוף, על רקע התנאים האלה, ראוי להעריך את מאמציהם של מי שממשיכים לקיים חיי שיתוף, יוצרים שותפויות חדשות ומוכ- נים להירתם למען הכלל. על רקע תנאי הסביבה הללו, ראוי להע- ריך את מי ששושים נגד הזרם, את הצועדים נגד רוח התקופה, שהיא רוח לא הכי נעימה.

הסדר הזה יצר אדם המרוכז בעצמו, הדואג רק לעצמו, שזר- לתו מפריע לו. במקרה של קושי עם הזולת, הוא מעדיף להתנתק במקום להתפשר ולהסתדר. יש לי חשש – לא מבוסס, אבל נראה שהוא לא מופרך – שהעלייה הר- רמטית בגירויים ובפירוקי מש- פחות, גם היא תוצר של התרבות

עזרא דלומי

אחד

התוצרים המובה- קים של תהליך ההפרטה הוא השינוי בחלוקת ההכנסות. זה נכון לחברה הסר- בבת, ובוודאי שזה נכון לקיבוץ. מחברה שוויונית, או כזו שהיו בה פערי הכנסות שוליים, הופך הקיבוץ, בעקבות ההפרטה, לחב- רת פערים שבה מעטים מקבלים הרבה, ורבים מקבלים פחות; לע- תים, הרבה-הרבה פחות. התוצאה הזו יכולה להסביר – לא בהכרח להצדיק – מדוע לר- בים משכבת המנהלים יש עניין בהפרטת הקיבוץ. חוץ מטיעו- נים על התאמה לעולם הסובב, התייעלות, על כללי השוק ועל הצורך לטפל ב"פרויטים", זהו מהלך ששכרו בצידו.

אלא ששכבה של מנהלים, בעו- ר בי כזה או אחר, לא הייתה יכולה להוביל את ההפרטה, אלמלא הייתה זוכה לתמיכה משמעותית מן המעמד שמתחתיה – מאלה שיקבלו פחות. והיא אכן זכתה לתמיכה כזו, אם להתייחס לעוב- דה שכשני שלישים מן הקיבוצים הופרטו. אכן, בחלקם נעשה הרבר- תוך שימוש במסע לחצים ותהשה, אך ברובם הגדול זה נעשה בהתאם לכללים. זה מה שרצו החברים.

שלל נימוקים יש למי שעו- ר מד "לקבל פחות" לתמוך בהפ- רטה: ישנה התקווה לקבל יותר, הרי הובטח שהמצב ישתפר ואולי גם בחלקי ייפול משהו מזה; ישנו החשש, אמיתי או מדומיין, מפני עויבת "החוקים" – אחד לא מעביר משכורת, שני רוצה להיות תושב, שלישי מאיים בשנת חופש, רבי- עי סרבן תורניות, תהיה אנרכיה; ישנה תסמונת העדר – "כולם עו- שים ככה", או "ממילא זה יקרה", ולכן חבל לנהל מלחמה שאין סיכוי לנצח בה; ישנם מי שעבו- רם הקיבוץ הוא יותר בית ופחות דרך. הם באו בגלל מערכת החי- נוך והשלווה הכפרית, כך שבבוא רגע המבחן ההפרטה נראית כמה-

"היה צורך להחליף את הדיסקט", קיבוץ שניר, ראשון הקיבוצים המופרטים בקיבוץ הארצי

של הקניין הפרטי, מר- גיש את היות האדם הפרטי כבעל זכות טבעית לקניין, זה הנובע מעבודתו וקניין בכלל.

המצב, שבו הפרט תלוי תלות מוחלטת בקיבוץ (האם הואיל בטובו הקי- בוץ לעשות לו פנסיה? האם הרשה לו לחתום לבנו ער- בות למשכנתה, האם לעזור לבניו העוזבים, וכד') הוא מצב של תלות בלתי מוצ-

רקת, שלא לומר ביטויים חריפים יותר, וכאן אני רואה חוסר צדק, וחוסר הגינות ב"שוויון" הזה. האדם הפרטי אמור להיות הריבון המלא על חייו. האדם, החבר, הוא המטרה שיש לקדש, כולל מה שהוא מגדיר כעדיפות לצרכיו, ולא רק את מה שהקיבוץ מגדיר.

חוב של כבוד לחברים

בקיבוצים עשירים לא חשים החברים בכל עומקה את תחושת הכאב והבגידה של בני דור הפנסיונרים, שה- קיבוץ הבטיח להם ולא קיים פנסיה הגונה לעת זקנה, ואילו את החיסכון מעבודתם הפרטית השקיע הקיבוץ בענפים, ב"אחזקות" שונות במניות, ואינו מממש אותם עתה, לטובת הפנסיה שלהם, בנימוק שזה יקשה על הקי- בוץ להשתקם כלכלית.

כאן אשמה גם התנועה, שאינה אומרת אמירה ברר- רה ומחייבת לטובת האדם, וקצת לרעת הקיבוץ, שאמור להחזיר לחבריו חוב של (אי) כבוד.

הרעיון שעומד מאחרי הקליטה של "חבר בעצמאות כלכלית" בקיבוצים שוויוניים יכול לתת איזה שהוא פתרון לכך. אבל בעצם, למה רק לנקלטים החדשים לח- ברות בקיבוץ מגיע צופר שכזה? מדוע לא לכלל החב- רים, שהקיבוץ בכלל שלהם?

פעם ראיתי ב"שוויון" ערך עליון. היום אני רואה בו מרכיבים בלתי צודקים ובלתי הגונים. במה שאתם קוראים "שוויון" יש הפרדה מכאנית, טכנית, בין מה שהחבר נותן למערכת המשותפת, לבין מה שהוא מקבל ממנה. "הקבלה" חייבת (?) להיות שווה, ואילו הנתנה, שונה מאדם לאדם, ולעתים שונה כרחוק מזרח ממערב

שיהיה קיבוץ שיתופי ודמו- קרטי, הומניסטי, לא בהכרח שוויוני, שהערבות ההדדית בו תהייה ברמה הרבה יותר גבוהה מזו שמחוצה לו, ושבו התרבות המשותפת היהודית ישראלית, החינוך וטיפוח האדם יהיו מרכז הווייתו.

קבלה שווה ונתנה שונה

אם להיות כנה, אני אכן מזהה הבדלים גדולים בדג-

שים האידיאולוגיים בין הקיבוץ המשתנה לבין הקיבוץ השוויוני, ואותם אנסה להגדיר כאן. בשני הטיפוסים הללו, הערבות ההדדית הפנימית היא חלק מתפיסת העולם.

פעם ראיתי ב"שוויון" ערך עליון. היום אני רואה בו, בשוויון (ושאגב, במקרים רבים הוא הצהרתי בלבד), מר- כיבים בלתי צודקים ובלתי הגונים.

במה שאתם קוראים "שוויון" יש הפרדה מכאנית, טכ- נית, בין מה שהחבר נותן למערכת המשותפת, לבין מה שהוא מקבל ממנה.

"הקבלה" חייבת (?) להיות שווה, ואילו הנתנה, שונה מאדם לאדם, ולעתים שונה כרחוק מזרח ממערב.

המוטב והמושא הוא האדם

היום, כל החסכוניות של חבר קיבוץ מעבודתו, במשך כל חייו, הולכים רק להעצמת החברה והקיבוץ (לא מה רווחים! מהחיסכון מהעבודה!). אם יש לו, לחבר הפרטי, צרכים "חריגים" כמו עזרה לבניו העוזבים, אין אלה נס- פרים כלל במסגרת ההגדרות ששייכות לקיבוץ, בעוד שאלה צרכים רגשיים עמוקים ולגיטימיים בהחלט של האדם.

הייתה תקופה, שבה הייתה הצדקה הישרדותית לכר- פף את צרכי הפרט בקיבוץ לטובת צרכי הכלל, בשי-

כל יום בוחרים מחדש

לפני ארבע שנים ארוז מיכל וניצן דור את המטלטלים ועברו עם הילדים ממגורים בקיבוץ מופרט בשרון, אותו הם דווקא אהבו אך לא ראו בו עתיד, לחכרות ולהשתלבות בקיבוץ יזרעאל, הידוע בדרכו השיתופית המיוחדת, ואשר הציב לעצמו פרויקט מאתגר לקליטת 100 חברים חדשים במהלך עשור שנים

מיכל, ניצן, אורי, רותם ומאיה דור טובלים בירק על מרפס

מרים עין דור ריפתין

ניצן

דור (41) הוא בן משמר הנגב וצמח במע" רכות החינוך המשותף הקלאסיות. מיכל (38.5) היא בת מסדה, שלא הספיקה לספוג את הלינה המשותפת. ההפגזות שירע בזמנו הקיבוץ, הסמוך לגבול הירדני, והטראומה של מלחמת יום הכיפורים, מסביר ניצן, הפכו את מסדה לאחד הקיבוצים שהקדימו לעבור ללינה המשותפת. שניהם התנדבו לשנת שירות לפני גיוסם לצה"ל. לאחר מכן ניצן שירת ביחידת "דוכיפת" ומיכל היתה מש"קית ת"ש.

השניים נפגשו בירושלים במהלך לימודיהם. ניצן השלים את לימודיו באוניברסיטה העברית במדעי המדינה ומחש"ב ישראל, מיכל למדה ארכיטקטורה ב"בצלאל", וכבר כווג הצעיר חוו תקופה קצרה בפ"ריו, כאשר מיכל למדה שם במסגרת חילופי סטודנטים.

ניצן: "הייתה תחושה

עמוקה שהקיבוץ כולו

שמח שבאים אליו,

עם הרבה גאווה

מקום. כן, האנשים

ביזרעאל מאוד גאים

בקיבוצם, ויש על

מה. המקום גם מאוד

יפה ומאוד מטופח

ומושקע. אתה יושב

מעל לנוף של עמק

יזרעאל ומשקיף

על הפסטורלית.

התחברנו באופן

טבעי למקום, כאשר

היה לנו מאוד

חשוב גם להמשיך

ולהתפתח במסלול

האישי בתוך קיבוץ

שיתופי"

החזרה לחצר הקיבוצית

עם סיום הלימודים האקדמיים עבר הזוג הצעיר לתל-אביב ולאחר מכן עשה שנתיים בכפר הירוק, בו שימש ניצן כמדריך חב"רתי, שעה שמיכל השתלבה במשרד אדריכלים בתל-אביב. אחרי שנה נורם ספת ברמת השרון החלו השניים לחפש מחדש את ניחוח הקיבוץ. בשלב ראשון שכרו בית בקיבוץ המעפיל, שכבר

היה מופרט. "תמיד נמשכנו לסביבה קיבוצית ורצינו לחזור אליה, וזה גם התחבר היטב עם העבודות של שנינו", מסביר ניצן. מיכל עבדה אז במשרד תכנון בנתניה וניצן השתלב במוסד החינוכי "רמות חפר" בקיבוץ מע"ברות, כמורה לארוחות וכמדריך של קבוצה של נערים יוצאי אתיופיה.

ארבע שנים גרו מיכל וניצן בקיבוץ המעפיל ואהבו את המקום. "השתלבונו חברתית טוב מאוד", מציין ניצן. "היינו נשארים שם, מהרבה בחינות, אם היה לנו שם עתיד. אבל, הדירה הייתה בשכירות ולא היה ברור מה יהיה עם השכונה החדשה. חיפשנו מקום יציב, רצינו שהילדים שלנו יגדלו ביישוב שיוכלו לחוש שהוא עבורם ה"בית", וביקשנו להימנע מהאילוץ של לנדוד ממקום למקום. כל האוויר סביב היה יקר למגורים ולא רצינו להישאר בשכירות".

ההתקדמות צפונה וההתלבטות

בשלב מסוים ניצן נפרד מהמסגרות החינוכיות, עשה הסבה להייטק והחל לעבוד בתל-אביב. מיכל כבר עבדה אז בחברת א.ב. תכנון בקיבוץ יפעת. המרחקים היו גדולים והשגרה הייתה קשה, והשניים קיבלו החלטה להתקדם צפונה בעקבות עבודתה של מיכל. בשלב זה מיכל וניצן עדיין לא חשבו על הליכה לקיבוץ שיתופי, אלא חיפשו יותר ישוב עם הרחבה. היה זה אחיה של מיכל, שעבר מספר שנים כמדריך חברתי בגלעד, שהמליץ בפניהם לבדוק את האפשרות ללכת דווקא לקיבוץ

שיתופי.

השניים החלו בתהליך, בחנו הצעות להיקלט בגלעד ובעין-חרוד איחוד, אך סיימו - בלשונם - בנחיתה מוצלחת מאוד ביזרעאל. חשוב לניצן להעיר, שהוא משור כנע שהיו מוצאים בית ראוי גם בגלעד וגם בעין-חרוד איחוד. שני הקיבוצים הותירו טעם טוב מאוד. "אלה ישובים איכותיים מאוד, ובהחלט הייתה לנו התלבטות בין השלושה", הוא מודה.

הנוף, הפתיחות והגמישות

בסיומה של ההתלבטות בחרו מיכל וניצן בקיבוץ המ"שקיף בגאון על מרחבי העמק. "מצאנו ביזרעאל מקום עם קסם מיוחד", מנמק ניצן את טעם הבחירה. "נמש" כנו לפתיחות הרבה של האנשים ביזרעאל ולגמישות שלהם. הייתה לנו תחושה שמדובר בקיבוץ מאוד ליבראלי, עם פתיחות מלאה, היודע לקבל החלטות לטובת אנשיו. בדרך זו הצליח לאורך כל השנים להתמודד עם קשיים לא פשוטים. יש בקיבוץ הזה סוג של גמישות טובה ואחוזה, ואין בו מהצנינות הקיבוצית, שלפעמים מאפיינת ישובים אחרים. שנינו נקלטנו שם בידיעה, שנעבוד מחוץ לקיבוץ. זה לא דבר מקובל בקיבוצים רבים לא אפשרי".

ואכן, הפתיחות הרבה שניכרה לקראת קליטתם הרשימה מאוד את משפחת דור. "הרגשנו טוב מאוד ומאוד רצויים", מספר ניצן. "הייתה תחושה עמוקה שהקיבוץ כולו שמח שבאים אליו, עם הרבה גאווה מקום. כן, האנשים ביזרעאל מאוד גאים בקיבוצם, ויש על מה. המקום גם מאוד יפה ומאוד מטופח ומושקע. אתה יושב מעל לנוף של עמק יזרעאל ומשקיף על הפסטורלית. התחברנו באופן טבעי למקום, גם ברמה האישית, כאשר היה לנו מאוד חשוב גם להמשיך ולהתפתח במסלול האישי, בתוך קיבוץ שיתופי. בהרבה קיבוצים זה לא ניתן מיד בהתחלת הקליטה, ולנו הייתה חשובה מאוד ההבנה של הקיבוץ לרצונותינו והנכונות לאפשר את מימושם".

הדון למפעל המקומי

באוגוסט 2006 העבירה משפחת דור את ביתה לקיבוץ יזרעאל. המעבר צפונה חייב את ניצן להיפרד מעבודתו בתל-אביב ולהיערך למציאת מקום עבודה בסביבת מגוריו החדשים. "נדרשתי", הוא מציין, "להתחיל מחדש. עוד לפני בואי ליזרעאל לקחתי קורס שמימנתי בעצמי, אך במהלך הקליטה עדיין נדרשו שלושה חודשים לסיומו. לאחריו, התחייבתי, לעבוד שלושה חודשים במדגה, ומאז הנהייתי. לאחר סיום תקופה קצרה זו מצאתי מקום עבודה חדש באזור חיפה. שוב, מהלך לא מקובל בקליטה בקיבוצים רבים. ביזרעאל קבלו את המהלכים שלי ואפשרו לי לעבוד במקום זמני, מתוך אמונה בי, שאמצא עבודה קבועה. מאוד הערכתני את זה אז, ואני יודע להעריך גם כיום".

היום ניצן עובד בתחום מערכות המידע ב"מיטרוניקס", המפעל המשגשג של יזרעאל, שמייצר רובוטים בשם "דולפיין" לניקוי בריכות שחייה, המורכבים מיליים מסוגם בעולם. קרוב ל-50 חברים מהקיבוץ עובדים במפעל ואליהם מצטרפים כ-80 שכירים.

נחיתת המאה

בשנות השמונים ידע קיבוץ יזרעאל גל עזיבות כבד, שכלל קרוב ל-40 משפחות. נדרשו שנים לא מעטות כדי לחזור להיקפים הקודמים, כפי שקורה בשנותיים האחרונות, והיום בקיבוץ 250 חברים. יזרעאל, הנהנה בשנים האחרונות ממצב כלכלי מאוד איתן, הציב לעצמו עוד בשנת 2005 אתגר לא פשוט: לקלוט 100 חברים חדשים במשך עשור שנים עד שנת 2015. הקיבוץ הבין את ההכרח לקלוט ולגדול משיקולים דמוגרפיים וכדי להבטיח את המשכיות היישוב, ואף נערך לתנופת בנייה של יחידות דיור חדשות.

משפחת דור זכתה לליווי של ידי ועדת קליטה פעילה מאוד, אליה הצטרפה משפחה מאמצת שהקסימה אותם.

ניצן מצביע על התמיכה החמה לאורך כל דרך הקליטה ועל החברות הנמשכת גם היום.

לקבל החלטות נכונות

"כשמתערים ביישוב חדש", מעיר ניצן, "המציאות תמיד יותר מורכבת מכפי שזה נראה למשקיף מהצד. אבל אנחנו הרגשנו ברוב התקופה שרוצים בקליטה שלנו ומעריכים אותנו. אין ספק, שלעבודה שעברנו שנינו בחוץ הייתה משמעות ביכולת החברים להיטיב להכיר אותנו. שנינו לא מגיעים גם היום לארוחות בוקר וצהרנים וכמעט לא אוכלים יחד ארוחת ערב. אבל בג"דול, הרגשנו טוב מאוד וקיבלנו הרבה תמיכה".

"יזרעאל", מוסיף ניצן, "הוא קיבוץ מיוחד, ואני אוהב את כל המכלול שלו. חשוב גם לציין כאן, כי על אף היתרונות הרבים לא הכל זהב, והישוב גם מתמודד עם קונפליקטים מוכרים. אבל, אנחנו מאמינים מאוד במקום ובאנשים המטפחים אותו".

מיכל: "היום, עם

מגמות ההפרטה

וההתפרקות מנכסים,

יש נטייה לפרק נכסים

יצרניים משותפים.

אנשים רוצים לחלק

את שטח המגורים.

אבל, חשוב לשמור

על המרחבים

הציבוריים, ההופכים

לעוד מוסף של

הישוב ואיכות החיים

בו, הרבה יותר מגודל

הבית הפרטי שלך.

אם אתה גר בסביבה

מטופחת כל כך,

השאלה כמה הבית

שלך גדול הופכת

לפחות חשובה"

אלו קונפליקטים? ניצן לא מתכוון ללבן את הנושא מעל רפי עיתון, אבל חשוב לו לציין, שהוא מאוד מאמין במורשת ובהיסטוריה של הקיבוץ, שתמיד השכיל לפתור בגמישות ובפתיחות את הקונפליקטים הקשים שידע בעברו, שביסודו של דבר, אופייניים מאוד להתנהלות של כל ישוב. "אך ביזרעאל", מרגיש ניצן, "תמיד ידעו למצוא פתרונות טובים ולהציע את הקיבוץ קדימה, בעיקר חברתית, כי מבחינה כלכלית, מצבו של הקיבוץ טוב מאוד. יזרעאל עבר משבר קשה מאוד והייתה כאן עזיבה המונית, אבל החברים ידעו לשמור על לכידות חברתית וגם לקבל החלטות נכונות. לכן, גם אם יש כאן ביקורת, היא נעשית מתוך אהבה ואמונה עמוקה במקום ובקהילה החיה בקיבוץ".

שיתופי במובן הרחב

שניים מבין שלושת ילדיהם של מיכל וניצן, אורי ורותם, הם בגילאי בית הספר. מאיה, הבת הקטנה, עוד בגיל הרך. החינוך ממלא תפקיד חשוב ומאוד מרכזי בחיי יזרעאל. בעבר היה כאן בית ספר יסודי מקומי, אך היום הילדים לומדים במרחביה, ובתיכון - בעין-חרוד. "קיימת מערכת בלתי פורמאלית מושקעת מאוד, המ"תפקדת היטב יומיום, אחרי הלימודים וגם בחופשים", מציין ניצן. "המערכת מעניקה תמיכה מצוינת ומקיימת מגוון פעילויות בשעות הפנאי. מקדישים מאמצים גדולים והרבה עשייה בחינוך הילדים. נכון, שבחינוך תמיד יש מה לשפר, אבל אנחנו יודעים היטב להעריך יותר את כל מה שמתקיים כאן. אולי בגלל שבחרנו במודע בדרך החיים הזאת, ובגיל לא צעיר מדי".

יזרעאל הוא קיבוץ שיתופי במובן הרחב של המלה. חדר האוכל, למשל, פתוח וחופשי לחברים שלוש ארוחות ביום, שבעה ימים בשבוע. ניצן מציין גם את קבלת השבת בכל ליל שבת, סביב שולחנות ערוכים ובליווי מסכת ו"כל מה שקשור בכך". כמעט כל תחומי הצרכנות אינם מופרטים, פרט לחשמל, שגם בו, לדעת ניצן, לא מדובר

בהפרטה אמיתית, אלא בקביעת תקציב - המאפשר לזכות חברים חסכניים שאינם צורכים את מלואו, ומחייב בתשלום רק חברים העוברים את ההיקף שנקבע.

לקיבוץ צי רכב ציבורי לשימוש כלל החברים. בשנים האחרונות התקבלה החלטה, לפיה חברים הנהנים מרכב במקום העבודה משלמים "קנס" מסוים, כדי לייצור איזון עם חברים העובדים בקיבוץ ומתבססים על סידור הרכב.

ניצן מוסיף, שהמפעל של יזרעאל, "מיטרוניקס", הוא מהחזקים בתעשייה הקיבוצית, ואמנם, הקיבוץ משגשג ומכיט בהרבה תקווה לעתיד, אבל נושא על גבו גרעון אקטוארי כבד וסובל מפערים בפנסיה ובפיתוח התשתיות. גם התקציבים האישיים של החברים הם צנועים יחסית.

התמודדות עם פערים וקונפליקטים

ומה עם השוויוניות והשיתוף בין החברים? "אני חי בקיבוץ רק ארבע שנים", משיב ניצן. "בפועל, קיימים פערים לא מעטים בין חברים שונים, אך נראה שזה מתקיים מתוך הסכמה, שהיא חלק מאופיו הפתוח של המ"קום. הקיבוץ, שחלק נכבד מחבריו צמחו בתרבות אנג'לו-סקסית, לא היה נוקשה כלפי חבריו וידע לכבד רכוש פרטי של אנשים שמקורו חיצוני. היו משפחות מבורסות יותר ומבוססות פחות, מארצות מוצא מגוונות. רכב פרטי, למשל, היה מותר כאן שנים רבות לפני קיבוצים אחרים. יזרעאל גם נמנה בין הקיבוצים הראשונים שבהם בלינה משפחתית".

בשנים האחרונות, עולות שאלות שקשורות בפערים שאינם נובעים מרכוש פרטי, אלא ממעמד בעבודה. סביב סוגיה זו יש ביקורת ציבורית, שניצן רואה בה התפתחות של קונפליקט: "הפתיחות, שהייתה כלפי הנכסים הפרטיים והפערים שנבעו מקיומם, אינה מובנת מאליה כש"מדובר בפערים ובהטבות שונות שחברים השיגו כחלק מעבודתם. הקיבוץ מתמודד היום עם הקונפליקט הזה, ואנחנו מאמינים, שנדע, כמו בעבר, למצוא פשרות ודרך כים נכונות לטובת המקום והקהילה שחיה כאן".

ומה עם צעירי יזרעאל? "יש הסדרים מאוד גמישים" משיב ניצן, "עם אפשרויות של הסדרי לימודים בגין הורים. הצעירים יכולים לבחור ביניהן, וגם לעבוד במפעל ובחינוך ולקבל את מענק השחרור הצה"לי. בשלב מאוחר יותר הם צריכים לקבל החלטה, אם הם פותחים בתהליך קליטה. משקיעים בהם הרבה, גם בפעילויות שונות וגם בשמירת קשר וזיקה לאורך השנים".

המקום של הקיבוץ בסביבה

מיכל, כמו ניצן, אוהבת מאוד את כל המכלול שהוא מתאר, את האנשים והקיבוץ היפה, המטופח והמושקע, ואת הנוף הפסטורלי הנשקף מחצריו. מעבר לכך, היא נושאת עימה אג'נדה שלימה על חשיבות התקיימותם של הקיבוצים בארץ, ובמיוחד בפריפריה. "הבחירה שלי בקיבוץ אינה מקרית", היא אומרת. "אני מאמינה, שלקיבוצים, ואפילו בצורות החדשות, יש תרומה חשובה מאוד למרחב הפריפריה, במיוחד מההיבט החקלאי והירוק - לעומת ישובים קהילתיים אחרים. תרומה זו נובעת מעצם צורת הישוב, המשלבת בתוכה שירותים, תעסוקה, חינוך ומגורים בתוך מכלול אחד, המהווה - מבחינתנו - אלטרנטיבה חזקה ונכונה. אני מנסה להגיד, שהקיבוצים תורמים לסביבה שלהם הרבה יותר מכל צורת ישוב קהילתית אחרת, שפעמים רבות

פיצוח התובנות

קיבוצים רבים נסחפו ברוח הגדולה עליה נישאו ההולכים בראש השינוי הדיפרנציאלי. בשנים האחרונות הרוח נושבת בצורה מתונה הרבה יותר. מתברר, שמחוז החפץ אליו הובילו, הקיבוץ המעמדי, גם בו כמו בקיבוץ השיתופי מתגלים קשיים. על התובנות להבנת התנהגות האנושית, במיוחד בחברה הקיבוצית

תום

סכתמת בלינה בלבד. לקיבוצים יש ערך מוסף מעבר עצם קיומם, בהיותם מוקרי השפעה, תעסוקה ובשמייה שלהם על מרחבים פתוחים. דבר זה אינו תמיד בר שגה במושבים למשל, בהם, בשל אילוצים כלכליים, לא מתקיים ומשתמר הרצף אקולוגי. הקיבוצנים, לעומתם, רגילים לאחד כוחות ולטפל בהחזקת שטחיים נרחבים.

מיכל וניצן דור: "יש לנו יכולת להעריך את איכות החיים המהותית שיש בדרך החיים הזו, אולי טוב יותר ממי שחי פה תקופה ארוכה. אנחנו לא חפים מביקורת. תמיד טוב לייעל ולשפר ולחשוב על התחדשות. אבל, אנחנו יודעים שמה שיש כאן אינו מובן מאליו, וכל יום בוחרים מחדש בחיים אלה"

לקידום מיזמים חקלאיים. "דווקא היום, מעירה מיכל, עם מגמות ההפרטה ההתפרקות מנכסים, יש נטייה לפרק נכסים יצריים משותפים. אנשים רוצים לחלק את שטח המגורים לראות את אדמתם הפרטית. אבל, חשוב לשמור על מרחבים הציבוריים, ההופכים לערך מוסף של הישוב איכות החיים בו, הרבה יותר מגודל הבית הפרטי שלך. אתה גר בסביבה מטופחת כל כך, השאלה כמה הבית שלך גדול או יפה הופכת לפחות חשובה. הרי המרחב שלך הוא כל הישוב, ולא רק ארבעת הקירות. היום הילדים שלנו יכולים להסתובב ביוזעאל בכל המרחב הזה בקאונטרי-פארק גדול."

אפשרות לעסוק פחות בחומר ובכסף

"אחד הדברים שהקסימו אותנו בחיי הקיבוץ", מו"ר יפה ניצן לסיום השיחה, "הייתה אורח החיים הפחות חרי, האפשרות לעסוק פחות בחומר ובכסף. ביוזעאל וויכוחים על הפרטות עדיין בחיתולים ולא עולים אופן מפורש על סדר היום. הקונפליקטים המתגלים שנים האחרונות מתבטאים יותר באי קבלה של הפערים הנובעים מהטבות ממקום העבודה. מצבו של הקיבוץ איתן, אבל אנשים רואים מה קורה בקיבוצים אחרים מחלחלת בתוכם חרדה מפני כך, וגם מפני האפשרות החוסנו של הקיבוץ מתבסס בעיקר על הצלחת המפעל. ש מחשבה, שחשוב להסתמך לא רק עליו וליצור התפנסות מעבודה ופחות מההון."

ומשפט אחרון: "יש לנו יכולת להעריך את איכות החיים המהותית שיש בדרך החיים הזו, אולי טוב יותר מי שחי פה תקופה ארוכה. אנחנו לא חפים מביקורת. מיד טוב לייעל ולשפר ולחשוב על התחדשות. אבל, נחננו יודעים שמה שיש כאן אינו מובן מאליו, וכל יום וחרים מחדש בחיים אלה."

אבישי גרוסמן / עין שמו

מה חברי הקיבוץ:

שינוי דיפרנציאלי באורחות החיים, או להישאר במציאות הקיימת עם שינויים שאינם סותרים את עקרונות התפיסה השיתופית? שאלה זאת הפנתה אלי חברתי משכבר הימים, בעודנו מרימים כרסית לכבוד חתן וכלה שזה עתה באו בברית הנישואין. הרהרתי בני לבין עצמי ותשובתי התקשתה לבקוע. ימים אחדים מאוחר יותר ניסיתי לגסס לעצמי, מדוע כליך קשה לי להשיב על השאלה, שלכאורה התשובה עליה אמורה להיות פשוטה וברורה.

"נעים בהיסוס ובתנועת זיג-זג"

עלול מקרי בספר הולך אותי אל השורות, שסייעו לי להבין את הקושי להשיב לשאלת תשובה, שיהיה בה ממד של אמינות. וכך כתב הפרופסור אביעד קליינברג: "... אחרי הכול, מה שמפעיל אדם ברגע ב' אינו בהכרח מה שמפעיל אותו ברגע א'. יש שמתוך לא לשמה מגיעים לידי עשייה לשמה, ויש שהכבוד והכוח, ההרגל והעייפות, שוחקים את הכוונות הטהורות. אנשים אינם מציינים לת' ויות חרות וברורות, אלא נעים בהיסוס ובתנועת זיג-זג בין תוויות שונות. בכל רגע נתון פעולותיהם מבטאות את מאזן הרחפים והנסיבות התקף לסיטואציה קונקרטית וחד פעמית" (לקוח מתוך הספר: "רגל החזיר של האה ג'נפרו"). קביעתו של פרופסור אביעד קליינברג תואמת למספר תובנות, אליהן הגעתי במהלך השנים הרבות בהן אני מנסה להבין את ההתנהגות האנושית, ובמיוחד זאת המתקיימת במסגרת החברה הקיבוצית.

1. העצמות החסרונות

היתרונות של השיטה הקיימת נתפסים על ידי רוב חברי הקיבוץ כמוכנים מאליהם. החסרונות, לעומת זאת, מועצ'מים במידה גדולה ביותר.

2. עמדה תלויה במצב

כאשר מתקיימות בחברה עמדות מנוגדות בנושאים מסוימים, רוב בני האדם נמצאים בתווך ועמדתם לגבי הנושאים העומדים להכרעה אינה יציבה וברורה. פעם נראה להם, שעמדה זאת צודקת, ולאחר מכן, במציאות אחרת, הם יכולים לתמוך בעמדה מנוגדת. עמדתם של רבים היא תלויה מצב קונקרטי, המכיל בתוכו אמונות שורגות, רגשות ואינטרסים מתחומים שונים ומגוונים.

3. זבנג וגמרנו

נטייה אנושית נפוצה היא ללכת אחרי אנשים בעלי כריזמה, רהוטי דיבור, המביאים לידי ביטוי עמדות נחרצות המצוירות בשחור ולבן. דיבור מהוסס, מגומגם, הרואה את הצדדים השונים של השאלה העומדת לדיון, מרתיע רבים ואינו מושך לתמוך בעליל דעה זאת. רבים רוצים לסגור עניין, בבחינת זבנג וגמרנו, ורק שלא יעייפו אותם

איור: יעקב גוטרמן

בריונים ארוכים הנוגעים בשאלות של צדק וערכים.

4. הבטחות החדש

החדש תמיד מבטיח, בעוד הקיים והמוכר נתפס כעוד מאותו הדבר. ומי לא רוצה שהבטחות הגלומות בחדש אכן יתקיימו בפועל?

5. רוח התקופה

במציאות אנושית מורכבת ועמומה יש לבעלי יכולת ביטוי בכתב, ובעיקר בעל פה, השפעה גדולה על הקוראים והמאזינים לרבריהם. וזאת בתנאי שהדברים הנשמעים הם ברוח הזמן, שנוצרת במידה רבה גם על ידי הדוברים עצמם. נואמים גדולים, המשמיעים

דברים הנוגדים את רוח התקופה, אין ביכולתם להשפיע על המאזינים להם.

6. דימוי הקיבוץ "המיושן"

בשנות התשעים של המאה שעברה, וגם בתחילת העשור של האלף השלישי, רוח הזמן נשבה לכיוון ייאוש מפעילות קולקטיבית ורגש על אחריות אישית, שאינה תלויה במסגרות חברתיות.

הקיבוץ, כמסגרת חברתית, נתפס כמיושן וחסר יכולת קיום לאורך שנים.

7. ההיסחפות ברוח הגדולה

רבים מתומכי השינוי הדיפרנציאלי הצטיינו ביכולת ביטוי בכתב ובעל פה, וביכולתם זאת ביטאו את רוח הזמן והעצימו את ביטויו. קיבוצים רבים נסחפו ברוח הגדולה שבאה לידי ביטוי בדבריהם של ההולכים בראשה.

8. סימני קריאה הנוגעים בסימני שאלה

בשנים האחרונות הרוח נושבת בצורה מתונה הרבה יותר וגם דובריה נשמעים ברהיטות קטנה יותר. מתברר, שמחוז החפץ אליו הובילו, הקיבוץ המעמדי, גם בו כמו בקיבוץ השיתופי מתגלים קשיים. וכידוע, מחוז חפץ שהפך לממשות וסימני הקריאה נוגעים בו בסימני השאלה, וכאשר אלה נוגעים האחד בשני גם גדולי הנואמים והכותבים מתקשים להשמיע אמירות ברורות ונחרצות.

9. האם כיוון הרוח משתנה

האם כיוון רוח הזמן עומד להשתנות? האם מה שנתפס כדרך המלך הולך להשתנות?

10. המעשה לפני המלים

על תומכי הקיבוץ המתנהל על פי העקרונות השיתופיים לעשות את כל שביכולתם כדי לסייע לשינוי הזה להתרחש. והדרך להשיג את היעד הזה אינה קלה כלל ועיי' קר. היא מחייבת שמירה קפדנית על אורחות חיים הבנויים על ערכות הרדית כמעט מלאה, הצנע לכת, הידברות בגורבה העיניים וקיום קפדני של נורמת התנהגות של דוגמה אישית.

לצד הצווים הפנימיים הללו חיוני שהקיבוץ כקולקטיב, וחבריו כאזרחי המדינה, יהיו מוכנים לתרום למשימות שהן מעבר לאינטרס המצומצם שלהם. המעשה צריך לעמוד לפני המילים הבאות להלל ולשבח אותו. האם נשאר בנו עדיין הכוח והרצון לעמוד באתגרים אלה?

האם התעשייה הקיבוצית מתחדשת?

המשך מעמ' 1

1/או משעבדים את נכסי המפעל כנטוחה לפנסיה.

לקיבוצים שיתופיים חוקים מומלץ להקים מנגנון נים, כמו "קרן חיים", לשיוך חלק נוסף מפירות הנכסים היצרניים לחברים, לשימוש בפועל ולהורשה. אבל, הם גם ממשכים להשקיע בפיתוח יצרני. קיבוצים רבים מוכרים חלק מהמפעלים לשותפים חיצוניים למפעלים, אבל בשיתופיים מייעדים חלק מהתמורה להשקעה בנכסים יצרניים, שומרים יותר על יכולת ההכרעה של הקיבוץ ועל מעמדו במפעל.

קליטת חברים וקידום הצעירים

- מה מאפיין את דפוסי הניהול ואת התגמול למנהלים?

- יש גידול בשיעור המנהלים השכירים בכל סוגי הקיבוצים, אבל שיעור החברים בקרב מנהלי המפעלים בשיתופיים גבוה בהרבה, ללא דמיון, לשיעור הנמוך של החברים בין מנהלי המפעלים בדיפרנציאליים.

חברים בשיתופיים, שהם מנהלים ובכירים במפעלים, אינם מקבלים תגמול אישי. היה רק מקרה אחד, שבו מנהל חיצוני במפעל בקיבוץ שיתופי ניסה לתגמול ברכב חברי קיבוץ בתפקידים בכירים במפעל. פרצה מהומה והתגמול בוטל. ברוב המקרים גם מנהלי שיתופיים במפעלי הקיבוצים השיתופיים מודעים לכך שהיחסים בין המפעל לחברי הקיבוץ שעובדים בו אינם בשליטתם...

- ובתחום קליטת חברים וקידום?

- בדיפרנציאליים כמעט אין קליטה יוזמה של חברים ואין עדיפות לחברים על שכירים בקבלה לע

עמוס רבין: "היום הקיבוצים בוחנים את המפעלים בקריטריונים כלכליים"

בדאי, או לא בדאי. יש צמצום ניכר במספר המפעלים, מ-346 ב-2000 ל-257 ב-2008, גם בגלל שמפעלונים קטנים הוצאו מהרשימה"

אלישע שפירא: "בדיפרנציאליים כמעט אין קליטה יוזמה של חברים ואין עדיפות לחברים על שכירים בקבלה לעבודה במפעלים. גם אין טיפוח וקידום של החברים בעבודה. ההבדל בתחום זה מהותי"

בודה במפעלים. גם אין טיפוח וקידום של החברים בעבודה. ההבדל בתחום זה מהותי. רוב השיתופיים משקיעים הרבה בקליטת חברים, ובמיוחד צעירים, במפעלים, ובונים עבורם מסלולי התפתחות וקידום לתפקידים מקצועיים וניהוליים.

יש גם מפעלים בשיתופיים שאינם עושים מספק בתחומים אלה.

הרבה יזמויות ועסקים קטנים

- מה צפוי בעתיד?

בשנות השבעים 70%-80 מהכנסות הקיבוץ ציט באו מהתעשייה, כשבמשק הישראלי רק 20% מההכנסות היו מהתעשייה. אני מעריך, שבעתיד חלקה של התעשייה במשק הקיבוצי יקטן, ובעיי' קר חלקם של מפעלי התעשייה הקונבנציונלית, שבהם רבים מועסקים בעבודות פשוטות על רצפת הייצור ורק מעטים עוסקים בעבודות מקצועיות וניהול. יחליפו אותם עיסוקים שיתאימו יותר לנטיות האישיות ולהשכלה של חברי הקיבוצים.

מדובר בהייטק, במחשבים ואלקטרוניקה, ברפואה משלימה. כבר היום יש חברי קיבוץ רבים שעוסקים ברפואה משלימה. יקומו הרבה יזמויות ועסקים קטנים רבים שבהם המבנה הניהולי שטוח. כך, למשל, עובד או עובדים מעטים במרפאה לרפואה משלימה גם מנהלים את עצמם.

הפרופסור אביעד קליינברג: "... אחרי הכול, מה שמפעיל אדם ברגע ב' אינו בהכרח מה שמפעיל אותו ברגע א'. יש שמתוך לא לשמה מגיעים לידי עשייה לשמה, ויש שהכבוד והכוח, ההרגל והעייפות, שוחקים את הכוונות הטהורות. אנשים אינם מציינים לתוויות חדות וברורות, אלא נעים בהיסוס ובתנועת זיג-זג"

נטייה אנושית נפוצה היא ללכת אחרי אנשים בעלי כריזמה, רהוטי דיבור, המביאים לידי ביטוי עמדות נחרצות המצוירות בשחור ולבן. דיבור מהוסס, מגומגם, הרואה את הצדדים השונים של השאלה, מרתיע רבים ואינו מושך לתמוך בדעתם. רבים רוצים לסגור עניין, ורק שלא יעייפו אותם בדימויים ארוכים

ניהול קיבוץ כארוחת אבוקדו

גור מלמד, מנהל קהילה בקיבוץ מופרט, כתב ב"דף הירוק" על מנהלי הקהילה המקצועיים, שאינם צריכים להסתפק במשרה של "חצי אבוקדו", אלא ראויים ל"אבוקדו שלם", כלומר, למשרה שלימה. גוגה קוגן תוהה בעקבותיו על טיב "המקצועיות" של מנהלי קהילה רבים ומצביע על הגורמים לתופעה

צילום: רות הופמן

האמנם מנהלים "המקצועיים"

בית: האמנם, מנהלי קהילה הם "מנהלים מקצועיים"? הכיצד למדו את המקצוע? בדר"כ רובם היו גזברים או רכזי משק, בוגרי רופין, מוסד שרבים מבוגרי התמחו בהחברת קיבוצים. כמאפיין משותף, רובם התגלחו על הקיבוץ הראשון בו הצליחו להיבחר. בתום הקדנציה, עברו לשמש בקיבוץ אחר, אף הוא נטול מנהיגות ועל סף פשיטת רגל – כלכלית וחברתית. והופ! יש להם "מקצוע": מנהל קהילה. בדר"כ הם לא מחזיקים מעמד יותר מאשר שנתיים, פלוס מינוס. במקום או מאוחר הם מסתכסכים עם חברי הקיבוץ ופורשים בטרם יפוטרו ויירשם הרבר ברזומה שלהם.

עובדה, שרק עכשיו, שנים רבות אחרי פרוץ ההפרטה בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, בראותה את המתרחש בקיבוצים רבים בין החבר להנהלתו, ההתכתשויות המשפטיות ביניהם, עוללות הפנסיה, היריות ברמת הכובש ועוד צימוקים פרי עידן הקיבוץ המתחדש – מתחילה להבין שיש כאן בעיית ניהול לא פתורה, שהיבים לטפל בה. זאת הסיבה, שצצים עכשיו קורסים לניהול קיבוץ ברמה אקדמית, וחברות ייעוץ עושות קופה.

להגיש לו קערה מלאה

בקיבוצים חזקים מבחינה חברתית, אין צורך במנהל קהילה חיצוני. אפילו לא זקוקים למשרה המזוהה הזאת "יו"ר קיבוץ" חיצוני. מקסימום יו"ר

גוגה קוגן, להבות הבשן

פי גור מלמד, מנהל קהילה בקיבוץ מופרט, מהשער ועד המים החמים, מתוך "הגיגיו לקראת האלה השלישי", כפי שהתפרסם מו ב"דף הירוק" (7.10.2010), תחת הכותרת "חצי אבוקדו חצי ארוחה": "גברה הנטייה של קיבוץ להיעזר במנהל חיצוני על מנת להפחית את המגוון היומיומי בין המנהל ובין חברי הקיבוץ ואת התלות העצומה ביניהם... וגם כי אלה הינם "מנהלים מקצועיים". לכן, לדעתו של מלמד, כאשר מדובר במנהלי קהילה, היקף משרתם – הכוללת פעילות בחברתי ובכלכלי וגם בשל "מקצועיותם" – לא צריך להסתפק במשרה של "חצי אבוקדו", אלא להעניק להם, אבוקדו שלם – כלומר: משרה שלימה.

קריסת המנהיגות הפנימית בקיבוץ

שתי הנחות שגויות יש בקביעתו: אלה, הנהיגות בקיבוצים לגיוס מנהל חיצוני לא נובעת מרצון חברי הקיבוץ להפחית מפגש ותלות בין מנהל וחברי קיבוץ וכד', אלא פשוט מקריסת המנהיגות הפנימית בקיבוץ.

קיבוץ השוכר מנהל חיצוני, עושה זאת, כי אין בתוכו אנשים המסוגלים להנהיג. הטובים עזבו בימי המשבר של הקיבוץ (שעקב גם כך הנהיג את השיטה הדיפרנציאלית), ואלה שלא עזבו – ואולי היו יכולים לאכלס את שדירת הניהול – עסוקים עקב ההפרטה בהישרדות, פשוטו כמשמעו. רואים להחזיק במשרה שהשיגו בחוץ (בזכות כישוריהם והכשרתם) ורואים כי העתיד, במיוחד הפנסיוני, אינו מבשר טובות בקיבוץ. להיפך, המגמות להחזיק את הערבות הדדית מתחזקות. בדר"כ אלה אנשים מנוסים מאוד באורחות הקיבוץ, שהגיעו למסקנה כי בעידן זה בקיבוץ, בו כל אדם לנפשו, צריך לתפוש משרה טובה, כי העתיד אינו מובטח ומשרות טובות בקיבוץ נתפשו מוזמן על ידי זריו ומקושרים מהם.

המשך לרפסודיה שהתקיימה בערב ראש השנה, בה לקחו חלק מעל ל-250 מצעירי הקיבוצים

הצעירים יורדים דרומה

המשט לערבה

אחרי ההצלחה הגדולה של רפסודיית הצעירים ערב ראש השנה ובמקביל לכנס השיתופי בערבה, יוצא לדרך יום מיוחד לצעירים בלבד, שכולו חוויה וכיף בדרום האטרקטיבי. מומלץ גם לש"ש, המתעניינים במסלול הנה"ל, לא להחמיץ סופשבוע אתגרי בנחל דרגות

אורי אופיר / מצו

יצעירים בערבה. ארבע בבוקר, האוטובוס יוצא מהצפון, נכנס ואוסף חבר'ה צעירים מקיבוץ אחר קיבוץ. באזור באר שבע הוא מתמלא ומתחיל לגלוש לערבה. בתשע בבוקר מתעוררים לארוחת בוקר מפנקת בקיבוץ בערבה. אחרי ארוחת בוקר מסיירים בקיבוצים באזור, בבנייה האקולוגית בלוטון, בסמר ובאיילות. גם המערכות הסולאריות ביוטבתה לא נשכחות.

לאחר הסיור מתקבצים להיכרות קצת יותר מעמיקה, כ-100 חבר'ה בגילאי 21 עד 30, להכיר, לחשוב מה מעניין אותם ומה מיוחד בערבה. האם אפשר גם אצלם בקיבוץ להצליח במודל דומה. היום זורם לארוחת צהרים טובה ולפאנל מרשים, שמדבר על 100 השנים הבאות של השי"ת. תוף. אחר כך הצעירים נפגשים למעגלי שיחה ביניהם, ואלה שרוצים מצטרפים לחוגים נוספים הדנים בנושאים השונים.

לקראת הערב, לאחר ערב תרבות מרשים, נאספים לאוטובוס ומתחילים לעלות צפונה. במהלך הנסיעה עוצרים לעוד טיול לילי קצר, והקפה מבושל על מדורה.

24 שעות לאחר שיצאנו לדרך חוזרים כל אחד לקיבוץ, עייפים ורצוצים.

כך, פחות או יותר, ייכתבו על יום הצעירים, שיש לכם עוד הזדמנות להצטרף אליו. ב-17.11.2010, בבוקר פתיחת כנס המטה השיתופי בערבה, נצא ליום שכולו חוויה וכיף בערבה, המיועד לצעירים מכל הקיבוצים בארץ. יום של טיול וחוויות. נבקר בקיבוצים הייחודיים בערבה, נכיר חבר'ה צעירים מקיבוצים אחרים ונאסוף אין ספור חוויות.

אנו מזמינים אתכם להצטרף לעוד פעילות לצעירים מבית המטה השיתופי, בהמשך לרפסודיה שהתקיימה בתחילת ספטמבר, מעט לפני ראש השנה. ההרשמה מתקיימת במשרדי המטה השיתופי, וכמובן שהצלחת האירוע תלויה במספר הקיבוצים שייקחו בו חלק, כך שאנו מודים לכם.

כמו כן, במקביל, ממשיכה פעילות הצעירים עם גיוס גרעינים נוספים לקיבוצים, ובימים אלה מתחזק הקשר בין קיבוץ זיקים לגרעין נהר, ואילו קיבוץ כרם שלום מאמץ גרעין שהתגייס בחודשים האחרונים. במסגרת המאמצים להגדיל את כמות הגרעינים אנו מקיימים סופש"ש בווע של טיול לש"ש שמתעניינים במסלול הנה"ל. פעילות זו מאורגנת על ידי אגף המשימות ומחלקת שנת השירות בשיתוף עם בינ"ה. הש"ש שמתעניינים יגיעו ב-12.11.2010-13 לסופשבוע בנחל דרגות, המורקדש להיכרות עם הנה"ל בשילוב פעילות אתגרית וסנפלינג. כמובן, שבמקביל אנו מזמינים קיבוצים שמעוניינים בגרעין לפנות אלינו וללמוד על המסלול הייחודי.

הללי מקיבוץ פלך, שמרכזת את הטיול, מדברת על ההזדמנות הנפלאה לש"ש לבחון אפשרות להמשיך את מה שהם עושים בשנת השירות גם במהלך השירות הצבאי, ועוד יחד עם קבוצת חברים, וזאת בשילוב של טיול כייף. ההרשמה לטיול מיועדת לש"ש ומתקיימת במשרדי אגף המשימות.

סימן קריאה

אין צורך "לקנטר"

"יש שינויים בעולם ובכל חברה, ואצלנו גם כן. אין אנו יכולים לעצור. ההמשך תלוי בכל חבר וחבר, בהתעניינות על מה שנעשה בביתו, בקיבוץ. אני אומר, שלקיבוץ יש עתיד, ואומר לחברי הקיבוץ השיתופיים: המשיכו לפי רוח החיים שלכם ותהיו ברוכים, אין צורך "לקנטר" על קיבוץ בהפרטה"

עיה הקיבוצית פוזרה בכל אורך הגבולות, תרמה ותורמת למדינה. עמלנו לא היה בכדי. גם לא יכולנו להנך ולהתמודד עם כל התהליכים, הרי הנפשות שפעלו על במה היו חוליה מאותה שרשרת, שיום אחר "נותקה". ההמשך תלוי בכל חבר וחבר, בהתעניינות על מה שנעשה בביתו, בקיבוץ. הרי אני שואל אתכם, מה ההבדל לעומת קיבוץ שיתופי בו 100 חברים יצאו לעבוד? קיבוץ בהפרטה יכול להמשיך להיות להשתתף בכל פעולות כמו קודם, תלוי בחינוך והדרכה. אני מביט על הדור הצעיר שלנו, אני מקווה שבכל קיבוץ, שלא ידע את הנולד, הם הראשונים לכל פעולה קיבוצית, לכל חג.

ואני אומר, שלקיבוץ יש עתיד, במדינה מלאה בעיות ביטחוניות ופוליטיות חייבים להתמודד. לפיכך, אני אומר לחברי הקיבוץ השיתופיים: המשיכו לפי רוח החיים שלכם ותהיו ברוכים, אין צורך "לקנטר" על קיבוץ בהפרטה.

כפי שאמר המשורר, "נותקה שירתנו", שיתוף מלא לא היה, וכפי שמגדיר אלי גורן מגבע – "בגלל האדישות והבטלנות" של מספר חברים. עד כאן היו סיבות כבדות משקל. העילה העיקרית שהחברה שחיה בשיתוף עברה להפריטה, אם אני מביט קדימה ורואה שכ-200 קיבוצים עברו לשיטת הפרטה, משהו בסיסי התרחש בחברה הקיבוצית: על אי-שיתוף כבר אמרתי, בנים עזבו את הדרך של הוריהם מייסדי הקיבוץ, כמובן לא כולם והיו שהמשיכו להיות נאמנים ולקחת את החיים הכלכלה והמשק. עם כל ההיגיון של החיים הביולוגיים – המדינה והחברת, רה, הטכנולוגיה, הצבא וההייטק, ועוד גורמים – השפיעו גם הם. למשל, החקלאות פחתה.

לפני שנים מועטות שמעתי בקיבוץ זה 100 חברים יוצאים לעבוד, היום 100 שכירים נכנסים לקיבוץ לעבוד. יש שינויים בעולם ובכל חברה, ואצלנו גם כן. אין אנו יכולים לעצור. אני כן יודע, שהתנו-

דב ניימן / געש

תגובתי

הראשונה ב"במקום" הייתה לפני כשנה ופורסמה בעמוד הראשון. הייתי שמח והרגשתי בנוח. מאז עד היום אני קורא כל חודש את העיתון. אגב, לרשימתי איש לא הגיב.

הפעם, אני מנסה להיכנס לזירה כאילו "זרה". רבים מבקרים את ההפרטה, את אורחות החיים החדשים, את העבר הרחוק והפחות רחוק והדרך של הקיבוץ. כולנו אהבנו את הקיבוץ, את האידאולוגיה, החזון ותורתנו לארצנו. היום, כל המדינה מעלה דרך כלי התקשורת את תנועת הקיבוצית החוגגת 100 שנה להיווסדה.

עתיק בואו נעבור לשנים ולימים שלנו, בהווה שלנו. כותב שורות אלו הוא חבר שחי 62 שנה רק בשיתוף ורק בעבודה ומלאכה. כפי שכתבתי לא פעם בעיתונות התנועה, לא חשבנו הרבה ועבדנו לפרנסה – כולנו יחד. אומנם, יום אחד,

האם לבית ללא דרך יש משמעות ציונית

מנקודת ראותה של הציונות התרבותית לא ייתכן קיבוץ שאינו גם דרך. ניסיון הדור האחרון מלמד, כי אין די בזיקה רגשית. ללא תוכנית פעולה להנחלה ורענון רעיוני, ללא "תחזוקה" מתמדת של ערכים ברמה הקוגניטיבית, אין אפשרות להבטיח את המשך הקיבוץ כדרך. הדבר מחייב גם תנועה המודעת לדרכה • (כתבה שלישית בסדרה)

מיכאל ליבני / לוסן

ברשימות

קודמות הראנו, כי הציונות המדינית והציונות התרבותית גם יחד היו ביטויים של תנועה אידיאולוגית מודרנית. הקיבוץ לא היווה מטרה לכי שעצמו, אלא קהילה משימתית-יעודית להגשמת חזון מסוים בציונות התרבותית. במרכז חזונה של התנועה הקיבוצית עמדו ערכים נבואיים, שהיו אמורים לאפיין את הבית הלאומי של העם בארצו. כן הסברנו, כי כתנועה השואפת לממש חזון, אין ביכולתה של התנועה הקיבוצית להיות פוסט-מודרנית.

הקיבוץ הוא גם בית וגם דרך. כבית הוא מספק צרכים פיזיים של חברים וחברות והוא גם חייב לאפשר מימוש-עצמי בעבודה ובאהבה. ברשימה זו אנו בוחנים את משמעות היות הקיבוץ דרך - קהילה משימתית-יעודית ציונית. האם יש לבית ללא דרך (גם אם מאד אוהבים אותו) משמעות ציונית?

הקיבוץ כדרך

מה באמת פרוש הביטוי: "קיבוץ כדרך"? לדעתי, תמיד היו לכך שני היבטים הקשורים אחד לשני. היבט אחד כלפי פנים והיבט שני כלפי חוץ. שניהם היו תלויים במודעות אידיאולוגית של החברה הקיבוצית לגבי משימותיה ויעודה כחלק של תנועה מודרנית.

כלפי פנים: רענון ערכים

כלפי פנים התאפיין הקיבוץ על ידי הבחירה העקרונית בשיתוף מלא ובאחריות הדדית מלאה בכל תחומי החיים, שוויון ערך האדם, שוויון ערך העבודה, חיי קהילה המאפשרים דמוקרטיה ישירה ושליחות למען הרעיון. אפיונים אלה היו אבני יסוד של אורח החיים בתוך הקיבוץ כמסגרת לביצוע משימות. ראוי לשים לב, כי אלה היו יסודות

רעיוניים של אידיאולוגיה מודרנית. אך אידיאולוגיה מחייבת רציונאל מבורסע על הבנה קוגניטיבית ועמדה ערכית מודעת בהקשר לעולם הסובב. ניסיון הדור האחרון מלמד, כי אין די בזיקה רגשית בלבד. ללא תכנית פעולה להנחלה ורענון רעיוני, ללא "תחזוקה" רעיונית מתמדת של ערכים ברמה הקוגניטיבית, אין אפשרות להבטיח את המשך הקיבוץ כדרך.

אין אפשרות לקיום חינוך אמין לבינים ולבנות, שנת שינשניקים, גרעינים וקבוצות אחרות מהארץ ומחו"ל, מבלי לקיים את הקיבוץ ואת התנועה הקיבוצית כ"חברה לומדת". על הקיבוץ כולו ועל התנועה לרענון תדיר ערכים ורעיוניים מימושם, כחלק מאורח החיים. רק כך יתאפשר לקיבוץ להיות רלוונטי בעיני חבריו, בעיני בניו ובנותיו, בעיני הניכיו מבפנים ומבחוץ, וכן בעיני הסביבה כולה (אני מתרשם, כי בקיבוץ הדתי קיימת הבנה מסוימת לגבי נקודה זו).

כלפי חוץ: מדריך לדרך

הפעולה כלפי פנים נחוצה על מנת לממש את שליחותו של הקיבוץ כלפי חוץ. על מנת לשמור על עצמו כבית וכדרך על הקיבוץ לפעול כלפי חוץ כמדריך לדרך. שתי סיבות לכך. קודם כל, מתוך עצם מהותו כמפעל ציוני-תרבותי מבקש הקיבוץ להשפיע על המפעל הציוני - השפעה חינוכית ופוליטית. שנית, הקיבוצים הבינו מוקדם מאוד, כי עתידם כבית ודרך גם יחד תלוי בגיוס מילואים מבחוץ - בעיקר באמצעות תנועות נוער (אני מודע, כי אמירה גורפת זו פוסחת על הבדלים היסטוריים שהיו בתנועות הקיבוציות השונות בנושא - אך בסופו של דבר, הבינו כולם, כי בלי תנועות נוער - אין המשכיות).

זיקת הבנים

בדור האחרון רווחה הדעה בקיבוצים רבים, כי המפתח להמשכיות הוא בקליטת בנים. אכן, יש קיבוצים שהצליחו במי-

איור: יעקב גוטמן

דת מה לעשות כן על ידי שילוב של מתנאים כלכליים בנוסף לזיקה הרגשית. אליה וקוץ בה פעמיים. ראשית, לא כל הקיבוצים מסוגלים להבטיח תנאים כלכליים. שנית, בדרך כלל, לבנים אלה יש זיקה לבית, אך לא לדרך. בתוך אותו מיינוט של בנים שלהם זיקה לדרך, נמצאים הפונים לקיבוצים עירוניים ולקבוצות הבחירה של התנועות הכחולות.

המשך הקיבוץ כמפעל ציוני-תרבותי

אם כן, המשמעות של קיבוץ כדרך מסוימת בציונות התרבותית היא במודעות הקוגניטיבית ובאמונה בדרך. הדרך עצמה היא בהתפתחות מתמדת, גם אם רק בכורח הזמנים הדינמיים בהם אנו חיים. יתרה מזו, דרך שאינה מתפתחת מבחינה רעיונית גורלה להתאבן ולהיות עקרה. כפי שצינתי ברשימה הקודמת (בעקבות א.ד. גורדון), לא הצורה קובעת אלא התוכן הערכי. אך על רקע הפלוגתא עם הקיבוץ המתחדש, ועל רקע הבריורים הפנימיים בתוך המטה השיתופי - עלינו לחדד. כאן שוב נדרש להגות של א.ד. גורדון, שדן על האבחנה בין חיי שעה

(מימוש עצמי) וחיי עולם (הגשמה עצמית) והשילוב ביניהם (ר' בספרו של יוסף שכטר "משנתו של א.ד. גורדון"). לכאורה, אין צורך בחיים קהילתיים של שיתוף מלא על מנת להיות קהילה ייעודית ומשימתית - ז.א. קהילה המייצגת ומגלמת דרך (הגשמה - "חיי עולם") ולא רק בית (מימוש-עצמי - "חיי שעה"). אולי מושב העובדים ההיסטורי היה דוגמה לכך. בוודאי בחו"ל קיימות קהילות רבות כאלה. דוגמה לכך היא אותן קהילות מאוגדות ברשת הכפרים האקולוגיים הבינלאומית (Global Ecovillage Network - GEN) אליה משתייך קיבוץ לוסן. רוב קהילות GEN הן שיתופיות רק באופן חלקי. אולם, הקובע הוא כי קהילות אלה רואות את עצמן כייעודיות-משימתיות (Intentional communities).

אתגר המשימתיות כהגדרת ייעוד

האתגר של משימתיות, כהגשמת ייעוד, הוא חלק ממחויבות אידיאולוגית. אתגר זה מונח בפני כל הקיבוצים - שיתופיים ומתחדשים. רק כך יש לקיבוץ משמעות כדרך. אתגר זה מחייב את הקיבוץ להיות חלק מתנועה ציונית מודרנית - להבדיל מארגון של קהילות פוסט-מודרניות הקוראות לעצמן קיבוצים. כרגע, רק הקיבוץ ציים העירוניים וקבוצות הבחירה מגדירים את עצמם כייעודיים. ארבעא, בחוק האגודות השיתופיות, כפי שתוקן ב-2005, הוגדרו שלושה סוגים של קיבוץ (שיתוף פני, מתחדש, עירוני). רק הקיבוץ העירוני הוגדר כמסגרת משימתית-יעודית. ברשומות בקובץ התקנות של ממשלת ישראל משנת 2005 כתוב במפורש: "קיינו קיבוץ עירוני - אגודה שיתופית הפועלת לתרומה ומעורבות חברתית בחברה הישראלית..."

המשמעות של בית ללא דרך

לסיכום - שתי שאלות. האם ייתכן קיבוץ כבית שאוהבים

אותו - ללא דרך? התשובה לשאלה זו היא: וודאי שכן. זהו המצב המצוי מבחינת רוב הקיבוצים בעידן פוסט-מודרני, ניאוליברלי הדין. וודאי זה כך לגבי הקיבוצים המתחדשים. אך לדעתי, זה המצב גם לגבי רבים מהקיימים השיתופיים.

אישית, אני מאמין בשיתוף גם כי הרבה יותר מעשי להיות קיבוץ ייעודי שהוא גם בית וגם דרך, אם הוא שיתופי. אך קיימת גם אפשרות, כי ל"אהבת הקיבוץ השיתוף" אין שום השלכה על היות אותו קיבוץ משימתית-יעודי.

האם יש לבית ללא דרך (גם אם מאד אוהבים אותו) משמעות ציונית?

באזורי הפריפריה ניתן לטעון, כי עצם הימצאותם של ישובים במקומות אלה מהווה מעשה ציוני מסוים - לפחות מבחינת הציונות המדינית. זה נכון, אך אין בכך אמירה לגבי ייחוד קיבוץ. במילים אחרות: כפי שהקיבוצים העירוניים וקבוצות הבחירה אבחנו במודע, או שלא במודע - אין לרוב הקיבוצים, שיתופיים או מתחדשים, משמעות ציונית תרבותית אמיתית בימינו.

מנקודת ראותה של הציונות התרבותית - לא ייתכן קיבוץ שאינו גם דרך. אין בייכולתו של קיבוץ (גם קיבוץ עירוני), שמיבקש דרך לשרוד מבלי שיש בו מודעות קוגניטיבית לדרך. לדעתי, זה גם מחייב תנועה מודעת באופן קוגניטיבי לדרך. רק כישות רעיונית-פוליטית, במובן המודרני, יכול הקיבוץ לעמוד מול הפוסט-מודרנה השוללת כל חזון קבוצתי ומקבילת את הרע באדם כנורמה וכנקודת מוצא למדיניותה.

ברשימה הבאה נדון ביסודות האמונה של קיבוץ ציוני סוציאליסטי כקהילה משימתית ייעודית, בערכים המתבקשים מאמונה זו. מהם העקרונות הנחוצים על מנת להגיע למימוש אותם עדיין, כדי לקדם את חזון המפעל הציוני הרצוי לנו?

רק הלנדורבר הלבן מזכיר שאנחנו במאה העשרים ואחת, חולות מקמן

האתר הוא ייחודי בהשתלבותו במדבר, רק הלנדורבר בר הלבן מזכיר לי שאנחנו במאה העשרים ואחת. חולות מקמן ממוקם בצומת ביר-עסלוג', בסמוך למרחצאות נוה מדבר, מצומת משאבים ימינה על הכביש לניצנה.

מדבר, אבל ניתן לקבל גם אימון ביוגה ובמדיטציה. אפשרי להזמין ארוחות. במהלך שיחתי עם רודני נפרדו ממנו שני זוגות צעירים שהיו כאן יומיים. הם אהבו את השקט והבטיחו לחזור.

טיילתי ראיתי

חולות מקמן

שש שנים תכנן ובנה רודני הירש את הכפר האקולוגי חולות מקמן, עד אשר התנחל עם טל רעייתו ושלושת ילדיו באמצע המדבר, בשום מקום, כי בעיקרון אין בכפר שבילים, דשא, עצי נוי, קווי חשמל ושאר מרכיבי ציוויליזציה שמשנים את הנוף

עדין קוה / רביבים
צילום: מיה פישר

להתיישב

באמצע המדבר מבלי לשנות את המדבר זהו תמצית החזון של רודני הירש, שהקים את הכפר האקולוגי חולות מקמן. הכפר, שאינו חלק מהחווה של דרך הבשמים בנגב, נבנה ע"פ כל האישורים, מה שדרש מרודני שש שנות טיפול. בשנים אלה התגורר ברמנים, טיפל, תכנן, בנה ולפני שלוש שנים התנחל בכפר עם רעייתו טל ושלושת ילדיו. כך, באמצע שום מקום, כי בעיקרון אין בכפר שבילים, דשא, עצי נוי, קווי חשמל ושאר מרכיבי ציוויליזציה שמשנים

את הנוף. הכיבוץ הופך ל"מים אפורים" ומשקה את עצי השיטה שבכפר. מבנה מרכזי, מספר בבתות, סדנה ואולם אירוח - כולם בנויים מלבני בוץ וענפי עצים שנכרתו מהנוי ברביבים. שם הכפר נגזר מהמונח הברואי למארב, שכן בזמנים עברו שודדי דרכים היו ממתנינים כאן, בעיקול הוואדי, ומתנפלים על שיירות הגמלים שנאלצו לבחור בציד זה. כיום, הגדר סביב הכפר היא סמלית ביותר ונמתחה לבקשת הברואים, על מנת שעדריהם לא יכנסו לכפר. רודני עלה לארץ מדרום אפריקה, שם למד אדריכלות נוף. הוא תכנן בעצמו את הישוב ואת המבנים ובנה הכל במו ידיו. לאורחיו הכפר מציע בעיקר שקט של

ימי רביעי וחמישי, י"א כסלו תשע"א,
17-18/11/2010 במועצה האזורית "חבל אילות"

הזמנה לכנס השנתי 2010 של המטה השיתופי

"100 השנים הבאות של שיתוף ושוויון"

י"א כסלו תשע"א

יום חמישי 18.11.2010

חזון הקיבוצים השיתופיים - תפקידיו של המטה השיתופי

07:00 - 07:45 ארוחת בוקר ופינוי החדרים.

07:45 - 08:00 יציאה מהקיבוצים למקום ההתכנסות.

08:30 - 09:30 **מליאת פתיחה:**

בין כנס לכנס - מריו טובי.
ikibbutz - קוד "מעוף" להתחדשות - חגי אלון.
המרכז להתחדשות שיתופית בחבל אילות - מאיה שפיר, הורסו בוריסון.
הקיבוץ עם הפנים לעתיד - מוקי צור.

09:30 - 11:30 **חוגי דיון - "משימות המטה השיתופי"**

- המטה השיתופי כמוביל הרעיון השיתופי.
- המטה השיתופי כמרכז לקיבוצים השיתופיים.
- משמעות החברות במטה השיתופי - מחויבות, זכויות, מבנה ארגוני.
- מיקומו של המטה בתנועה - תנועה בתוך תנועה.
- המטה השיתופי בפוליטיקה הישראלית.
- המטה והתנועות השיתופיות הצעירות.
- המטה כתומך בתחזוקת השיתוף בקבוצים.
- דרכים לגיוס משאבים לפעילות המטה.
- הקשר עם נאמני הרעיון השיתופי בקיבוצים הדיפרנציאליים.
- "חוג 10".

11:30 - 12:30 **מליאת סיכום**

דיווח קצר מחוגי הדיון.
דבר הכנס - רזי בן יעקב, אהרון ידלין.
דברי סיכום - אלישע שפירא.
התקוה.

12:30 - 13:00 פיזור לאוטובוסים ויציאה לסיורים בקיבוצים (כריכים לדרך).

16:00 סיום משוער, נסיעה צפונה.

י"א כסלו תשע"א

יום רביעי 17.11.2010

החברה הישראלית והקיבוצים - מבט אל העתיד

13:00 - 14:00 הגעה, הרשמה וכיבוד קל באולם התרבות של מ.א. "חבל אילות".

14:00 - 15:00 **מליאת פתיחה - ברכות**

15:00 - 16:00 **פאנל פתיחה:**

סבר פלוצקר.
אבירמה גולן.
אילן גזית.

16:00 - 18:30 **חוגי דיון:**

1. חינוך רעיוני בגיל הנעורים.
2. אדם ריבוני בחברה של שותפים.
3. משימתיות חברתית, בקיבוץ ובחברה החיצונית.
4. הגשמה ומימוש עצמי בקהילה.
5. קואופרציה מול הפרטה ללא גבולות.
6. תרבות יהודית מתחדשת.
7. תרבות בונה קהילה.
8. קהילה אקולוגית.
9. היחיד, המשפחה והקיבוץ.
10. המשק השיתופי.
11. חוג לבני נוער.

18:30 - 19:45 ארוחת ערב חגיגית.

20:00 - 21:00 **ברכת ראש המועצה האזורית "חבל אילות" - אודי גת. אירוע מרכזי.**

21:00 פיזור ללינה בקיבוצים.

איסוף והסעות: 7:30 יקנעם - חניון הקניון. 8:15 חניה בקיבוץ בארות יצחק. 9:15 חניה בקיבוץ חצרים.

דמי השתתפות: 200 ₪ + מע"מ למשתתף.

לפרטים והרשמה: המטה השיתופי בתנועות הקיבוציות - 03-6925418 shitufi@tkz.co.il

אתר: shavim.org.il פייסבוק: facebook.com/shitufi

דפוס אפלטון 03-5347313